

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

UPRAVLJANJE S KREDITNIM TVEGANJEM V BANKI

Ljubljana, november 2007

TADEJ HOJNIK

IZJAVA

Študent Tadej Hojnik izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom mag. Marka Bošnjaka in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 20.11.2007

Podpis: _____

KAZALO

1	Uvod	1
2	Vrste tveganj pri poslovanju banke	2
2.1	Kreditno tveganje	3
2.2	Tržno tveganje	3
2.3	Obrestno tveganje	4
2.4	Operativno tveganje	4
2.5	Likvidnostno tveganje	4
2.6	Ostala bančna tveganja	5
3	Kreditno tveganje bančnega poslovanja	5
3.1	Vrste in dejavniki kreditnega tveganja	6
3.2	Merjenje kreditnega tveganja	7
3.3	Zavarovanja pred kreditnim tveganjem	8
3.3.1	Zastavna pravica na nepremičnini	8
3.3.2	Zavarovanje pri zavarovalnici	9
3.3.3	Zavarovanje s finančnim premoženjem	9
3.3.4	Poroštvo	10
3.3.5	Bančna garancija	10
3.4	Kapital in kapitalska ustreznost	10
3.4.1	Funkcije in sestavine kapitala	11
3.4.2	Kapitalska ustreznost	12
3.5	Zakonske podlage za upravljanje kreditnega tveganja	13
3.5.1	Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic	13
3.5.2	Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic	16
3.5.3	Sklep o izračunu kapitala bank in hranilnic	16
3.5.4	Sklep o poročanju o kapitalu in kapitalskih zahtevah	17
4	Obvladovanje in upravljanje kreditnega tveganja v poslovni banki	17
4.1	Politika upravljanja kreditnih tveganj	17
4.1.1	Faktorji vpliva na kreditno politiko	18
4.2	Presojanje kreditne sposobnosti	19
4.2.1	Pomanjkljivosti presojanja kreditne sposobnosti	20
4.2.2	Ugotavljanje kreditne sposobnosti podjetij	20
4.3	Določanje bonitete v primeru poslovne banke v Sloveniji	21
4.3.1	Vrste ocen kreditne sposobnosti	22
4.3.2	Ugotavljanje kreditne sposobnosti in določanje bonitete pravnih oseb	23
4.3.3	Ugotavljanje kreditne sposobnosti in določanje bonitete fizičnih oseb	24
4.3.4	Posledica ocene kreditne sposobnosti	24
4.3.5	Možnosti za izboljšave procesa ocenjevanja kreditne sposobnosti	25
4.4	Analize gibanja celotnega kreditnega portfelja v banki	25
4.4.1	Značilnosti kreditnega portfelja slovenskih bank in izbrane poslovne banke	26
4.4.1.1	Zavarovanost kreditnega portfelja slovenskih bank in izbrane banke	27
4.4.1.2	Kakovost portfelja slovenskih bank in izbrane banke	28
5	Nov kapitalski sporazum - Basel II	29
5.1	Od Basla I do Basla II	29
5.2	Temelji novega kapitalskega sporazuma	31

5.2.1 Prvi steber – minimalne kapitalske zahteve	32
5.2.1.1 Sestavine izračuna kapitala.....	32
5.2.2 Drugi steber – regulativa	33
5.2.3 Tretji steber – tržna disciplina	34
5.3 Določanje minimalnih kapitalskih zahtev za kreditno tveganje.....	34
5.3.1 Standardizirani pristop	34
5.3.1.1 Kategorije izpostavljenosti in uporaba uteži tveganja.....	35
5.3.2 Pristop na podlagi internih bonitetnih sistemov	37
5.4 Uvajanje kapitalskega sporazuma v slovenskem bančnem okolju.....	38
5.5 Kritika novega kapitalskega sporazuma.....	39
6 Sklep.....	40
LITERATURA	42
VIRI	43

1 Uvod

Upravljanje kreditnega tveganja je bistvena sestavina skrbnega in varnega poslovanja banke. Pravilno upravljanje vključuje preudarnost med tveganjem in donosom in nenehno zniževanje kreditnega tveganja preko različnih bančnih dejavnosti, kot so kvaliteta, rok dospelosti in zavarovanja. Banke se vedno bolj zavedajo dejstva, da je ustrezno upravljanje kreditnega tveganja vedno večja konkurenčna prednost, zato vseskozi razvijajo postopke in politike za upravljanje kreditnega tveganja.

Banke se nenehno sprašujejo, ali imajo dovolj kapitala za pokrivanje kreditnih in ostalih tveganj, saj ustrezna višina kapitala praktično odloča o njenem preživetju. Na finančnih trgih prihaja do nenehnih sprememb, ki zahtevajo prilagajanje metodologije za izračun potrebnega kapitala. Ob tem se je potrebno zavedati, da kakor lahko premalo kapitala ogrozi banko, jo lahko ogrozi tudi previsoka raven kapitala, saj velja, da je kapital najdražji vir financiranja. Visoke kapitalske zahteve lahko znatno omejijo poslovanje banke, vplivajo na končne rezultate uspešnosti poslovanja in v končni fazi posežejo tudi v lastniško strukturo bank.

Kreditno tveganje pomeni tveganje nastanka izgube, ki je posledica dolžnikove nesposobnosti da zaradi katerega koli razloga ne bo sposoben v celoti odplačati svoje finančne ali pogodbene obveznosti. To tveganje se praviloma pojavlja na vseh področjih poslovanja, kjer nastajajo tvegane aktivne bilančne postavke.

Mislím, da je kreditno tveganje vedno bolj pomembna sestavina bančnega poslovanja, saj zaostrovanje konkurence in uvajanje novih produktov sili banke k prevzemanju vse večjih tveganj. Povečana aktivnost bank v smeri razvoja novih metod merjenja kreditnega tveganja in predpisovanje novih omejitev, povezanih s kreditnim tveganjem, kažeta na vse večjo pozornost obvladovanja kreditnega tveganja. Z namenom večje varnosti se vedno iščejo pristopi, ki naj bi kazali dejansko tveganje, ki so mu banke izpostavljene.

Namen diplomskega dela je predstaviti kreditno tveganje kot najpomembnejše tveganje, ki ga pri svojem poslovanju prevzema banka. Podrobno bom predstavil kreditno tveganje v banki in možnosti za njegovo upravljanje ter zakonske predpise, ki bankam predpisujejo temelj za upravljanje kreditnega tveganja. Osredotočil se bom tudi na Basel II, ki predvideva nove postopke pri izračunu potrebnega kapitala, in natančno analiziral različne pristope, prednosti in slabosti, ki jih v okviru kreditnega tveganja predvideva nov kapitalski sporazum.

Cilj diplomskega dela je opredeliti tveganja v bančnem poslovanju in podrobno analizirati upravljanje kreditnega tveganja v poslovni banki. V okviru kreditnega tveganja bom analiziral postopke za upravljanje kreditnih tveganj, najpogostejše instrumente zavarovanja pred kreditnim tveganjem in zakonske podlage za upravljanje s kreditnimi tveganji. Proučil bom ocenjevanje kreditne sposobnosti komitentov in na primeru

poslovne banke podal predloge za izboljšavo sistema za ocenjevanje kreditne sposobnosti komitentov. Na koncu bom analiziral tudi nov kapitalski sporazum Basel II in poskušal ugotoviti pomanjkljivosti in probleme pri implementaciji tega sporazuma. Ugotovil bom tudi pripravljenost slovenskih bank na nov kapitalski sporazum in v okviru kapitalskega sporazuma napovedati prihodnost upravljanja kreditnega tveganja.

V diplomski nalogi se bom najprej osredotočil na opis glavnih tveganj, ki jim je banka izpostavljena pri svojem poslovanju. Nato se bom natančneje osredotočil na kreditno tveganje, kjer bom podrobneje predstavil to najpomembnejše tveganje bančnega poslovanja. Ob tem bom predstavil tudi možnosti za zavarovanje pred kreditnim tveganjem. V nadaljevanju bom predstavil kapital in kapitalsko ustreznost, ki je eden glavnih kazalcev obvladovanja kreditnega tveganja in varnosti banke pred izgubami, ki izhajajo iz tveganja. Predstavil bom tudi obstoječo zakonodajo, ki jo morajo banke spoštovati pri upravljanju kreditnega tveganja. Četrto poglavje bom namenil postopkom in pravilom za obvladovanje kreditnega tveganja v poslovni banki. Predstavil bom politiko upravljanja s tveganjem, saj je ustrezna politika temelj za obvladovanje kreditnega tveganja. Na primeru poslovne banke bom opisal proces določanja kreditne sposobnosti komitentov in posledice določitve kreditne sposobnosti.

Na koncu predstavljam še novi kapitalski sporazum Basel II, temelječ na treh stebrih. Največ pozornosti sem namenil izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje, kjer predstavljam vse pristope, s katerimi bo izračun mogoč. Podal sem tudi kritike novega kapitalskega sporazuma in pripravljenost slovenskih bank na zahteve novega kapitalskega sporazuma.

2 Vrste tveganj pri poslovanju banke

Bančništvo po svoji naravi vsebuje številna tveganja, ki jih s svojim poslovanjem prevzemajo banke. Nekatera tveganja so v banki pomembnejša, spet druga manj. Praviloma v vsaki banki posvečajo največ pozornosti tistim tveganjem, ki so jim najbolj izpostavljeni. Tako je zlasti pri poslovno specializiranih bankah pomembno, da se najbolj osredotočijo na tisto tveganje, kateremu so pri poslovanju najbolj izpostavljene. Pri tem je treba ustrezno upoštevati medsebojno povezanost različnih tveganj, ki se s širjenjem poslovanja še povečujejo. Upravljanje s tveganji je eden ključnih elementov za uspešno poslovanje banke in hitro razvijajoč se segment v bančni industriji.

V praksi se posamezna tveganja med seboj prepletajo in so medsebojno povezana. Le redko posamezno tveganje nastopi samostojno. Raziskave s področja tveganj, opravljene s strani Banke za mednarodne poravnave, kažejo, da je kreditno tveganje najpomembnejše tveganje, saj naj bi kar 50-60% bančnih problemov izhajalo iz tega naslova. Drugo najpomembnejše je operativno tveganje, ki mu sledi tržno tveganje (Krumberger, 2000, str. 73).

Strategija upravljanja s tveganji mora izražati temeljni odnos banke do tveganj, ki jih prevzema v okviru svojega poslovanja zaradi preprečevanja kakršnih koli nedoslednosti, nejasnosti in neuravnoveženosti pri njihovem upravljanju. Strategije prevzemanja tveganj in upravljanja s tveganji so dokument ali zbir dokumentov, ki vključujejo cilje, načela, načrte in pristope k upravljanju s posameznimi tveganji (Sklep o upravljanju s tveganji, 2006).

Čeprav je obvladovanje ključnih tveganj na različne načine predpisano z regulativo, pa se mora v načelu vsaka banka sama odločiti, katera tveganja bo obvladovala in s kakšnimi ukrepi. Predvsem mora ugotoviti, kakšna je verjetnost, da določena izguba nastane, in kakšen je lahko njen vpliv na poslovanje banke. Sklep o upravljanju s tveganji (2006) predpisuje, da morajo banke izpolnjevati splošne standarde upravljanja z naslednjimi vrstami tveganj:

- kreditno tveganje,
- tržno tveganje,
- obrestno tveganje,
- operativno tveganje,
- likvidnostno tveganje.

Poleg teh tveganj banka prevzema še druga tveganja, ki prav tako zahtevajo spremljanje in obvladovanje v okviru določenih limitov. V kakšni meri bo ta tveganja spremljala, je odvisno od vsake banke posebej, praviloma pa velja, da večjo pozornost namenjajo tistim tveganjem, ki so jim najbolj izpostavljeni.

V nadaljevanju predstavljam glavna tveganja, s katerimi se pri svojem poslovanju srečuje banka. Predstavil bom vsa pomembnejša tveganja in omenil tudi ostala tveganja, ki jim banke posvečajo pozornost.

2.1 Kreditno tveganje

Kreditno tveganje predstavlja najpomembnejše tveganje bančnega poslovanja. Pomeni tveganje neplačila izposojenih sredstev s strani kreditojemalcev, ki jih je z namenom ustvarjanja kapitalskega dobička banka plasirala h kreditojemalcu. Vzrok neplačila je lahko nepripravljenost ali nesposobnost dolžnika. Kreditno tveganje se ne nanaša le na posojila, ampak tudi na drugo bilančno in izvenbilančno izpostavljenost (Proces ocenjevanja tveganj, 2007, str. 24). Podrobnejša analiza kreditnega tveganja je predstavljena v tretjem poglavju.

2.2 Tržno tveganje

Tržno tveganje je tveganje nastanka izgube, ki nastane zaradi neugodne spremembe cen dolžniških in lastniških finančnih instrumentov, blaga ter spremembe deviznih tečajev v

trgovalni knjigi banke. To tveganje nastaja pri upravljanju in trgovanju z dolžniškimi in lastniškimi vrednostnimi papirji, denarjem v različnih valutah, blagom in izvedenimi finančnimi instrumenti. Vključuje tudi valutno tveganje, ki nastane zaradi neželene spremembe deviznih tečajev v bančni knjigi (Proces ocenjevanja tveganj, 2007, str. 11).

2.3 Obrestno tveganje

Obrestno tveganje odraža učinke sprememb gibanja bančnih obrestnih mer kot celote. Tveganje obrestne mere poteka v smeri nepredvidenega naraščanja pasivnih obrestnih mer (kar bankam povečuje stroške) in v smeri nepredvidenega padanja aktivnih obrestnih mer (kar bankam zmanjšuje prihodke). Vsaka banka ima določena pričakovanja o prihodnjih gibanjih tržne obrestne mere in v skladu z njimi oblikuje svoje naložbe in vire sredstev. Negotovost glede gibanja obrestnih mer je tista, ki omaja točnost predvidevanj o bodočih gibanjih obrestnih mer, izpostavlja banko tveganju obrestne mere in jo sili k iskanju ustreznega kritija (Slak, 2005, str. 71).

2.4 Operativno tveganje

Operativno tveganje izhaja iz tveganja izgub, ki izvirajo iz nepravilnosti delovanja različnih notranjih delovnih procesov, neprimernih ravnanj ljudi ali nedelovanja sistemov zaradi zunanjih dejavnikov. Ta vrsta tveganja z odvisnostjo bančnega sektorja od informacijske tehnologije vse bolj pridobiva na veljavi. Zaradi izrednega razvoja in uvajanja vse kompleksnejših bančnih produktov je operativno tveganje šele v zadnjem času postalo pomembno za bančni management in nadzornike (Borak, 2000, str. 10). Operativno tveganje je po novih baselskih predpisih vključeno v izračun kapitala in kapitalske ustreznosti, kar potrjuje naraščajoča pomembnost te vrste tveganja. Ta ukrep je bil nujen, saj je ravno podcenjevanje operativnega tveganja botrovalo težavam ali pa celo propadu nekaterih bank.

2.5 Likvidnostno tveganje

Likvidnostno tveganje¹ je tveganje, da banka v določenem času zaradi neuskkljenosti povpraševanja po posojilih in zahtev po dvigih sredstev ne bo sposobna pravočasno izpolniti vseh obveznosti do komitentov oz. da ne bo mogla izplačati zahtevanega zneska. Pojavlja se, ker banka ne more nadomestiti upadanja obveznosti ali financirati porasta terjatev. Kadar banka ni dovolj likvidna, ne zmore zbrati dovolj denarnih sredstev po spremenljivih cenah niti z zadolževanjem niti s takojšnjim vnovčenjem dela terjatev, zato se zmanjšuje tudi

¹ Za merjenje likvidnosti ponavadi uporabljamo dva kazalnika. Prvi pojasnjuje stopnjo likvidnosti in se izraža kot razmerje med likvidnimi naložbami in bilančno vsoto. Drugi kazalnik izračunamo kot razmerje med posojili in bilančno vsoto, ki nam pove delež posojil v bilančni vsoti.

dobičkonosnost. V skrajnem primeru lahko nezadostna likvidnost povzroči nesolventnost banke (Borak, 2000, str. 20).

2.6 Ostala bančna tveganja

Deželno tveganje je tveganje nastanka izgube v primeru mednarodnega kreditiranja in je povezano z ekonomskim, socialnim ali političnim okoljem države. Tveganje koncentracije je tveganje nastanka izgube v primeru prekomerne izpostavljenosti do posameznega dolžnika oz. skupine povezanih oseb. Kapitalsko tveganje se nanaša na neustrezno sestavo kapitala. Tveganje ugleda je tveganje nastanka izgube, ki izhaja iz negativne podobe, ki jo imajo o banki njeni komitenti, lastniki ali nadzornik. Tveganje dobičkonosnosti nastaja zaradi neustrezne sestave prihodkov, z njim je povezano strateško tveganje, ki nastaja zaradi nepravilnih poslovnih odločitev banke (Borak, 2000, str. 10-24).

3 Kreditno tveganje bančnega poslovanja

Kreditno tveganje je tveganje, da terjatev v celoti ali delno ne bo poravnana oziroma ne bo poravnana v določenih rokih in pod določenimi pogoji zaradi plačilne nesposobnosti dolžnika (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 73).

Obstaja več definicij kreditnega tveganja, vendar so si vse definicije vsebinsko podobne in imajo enoten pomen. Vsebinsko se med seboj dopolnjujejo in nadgrajujejo, pri čemer vsaka izhaja iz negotovosti plačila. Kreditno tveganje je najpomembnejše tveganje, ki ga banke pri svojem poslovanju prevzemajo. Zakon o bančništvu (ZBan-1, 2006) preprosto definira kreditno tveganje kot tveganje izgube, ki izhaja iz neplačila.

Po Saundersu (2000, str. 108) kreditno tveganje z vidika diverzifikacije naložb ločimo na:

- **Specifično kreditno tveganje** – povzroča neizpolnitev dolžniških obveznosti dolžnika in stopnja tveganja njegovega poslovanja. Banka ga poskuša zmanjšati oz. omejiti z diverzifikacijo naložb.
- **Sistemska kreditno tveganje** – je povezano z neizpolnitvijo obveznosti dolžnika, vendar ne zaradi tveganosti njegovega poslovanja, ampak zaradi splošnih gospodarskih razmer. Tveganje povzroča makrookolje in njegove značilnosti, ki vplivajo na uspešnost gospodarstva in ga banka z diverzifikacijo ne more zadostno omejiti.

Kreditno tveganje se praviloma pojavlja v banki na vseh področjih bančnega poslovanja, kjer nastajajo tvegane aktivne bilančne postavke, ki obsegajo vse dospele in nedospele kredite vseh ročnosti in ostale bančne posle. Večja kot je raznovrstnost produktov, pri katerih se

pojavlja kreditno tveganje, in bolj kot so raznovrstni trgi, na katerih deluje banka, kompleksnejše postaja obvladovanje kreditnega tveganja (Proces ocenjevanja tveganj, 2007).

V povezavi s kreditnim tveganjem je zelo pomembno obvladovanje in spremljanje povezanih oseb², saj kreditna sposobnost nekega podjetja posredno vpliva še na vrsto ostalih podjetij, ki so z njim povezane. Pogosto je vzrok bančnih težav velika izpostavljenost skupini povezanih posojiljemalcev, ki banko izpostavljajo koncentriranemu kreditnemu tveganju. Velika koncentracija kreditnega tveganja se lahko pojavlja tudi v povezavi z določeno industrijsko panogo, delom gospodarstva ali kadar ima skupina posojil kakšne druge značilnosti, zaradi katerih so občutljiva na enake ekonomske dejavnike (Borak, 2000, str. 18).

3.1 Vrste in dejavniki kreditnega tveganja

Kreditno tveganje razvrstimo na tri vrste podtveganj (Bessis, 1998, str. 82):

- **Tveganje neizpolnjevanja obveznosti s strani kreditojemalca** – to je osnovna vrsta tveganja in izhaja iz možnosti, da kreditojemalec ne bo sposoben poplačati svoje terjatve. Verjetnost neizpolnjevanja dolžnosti določa predvsem kreditna sposobnost kreditojemalca in čas kreditnega odnosa. Za izračun verjetnosti neizpolnjevanja obveznosti potrebuje banka ustrezen sistem izračuna in veliko informacij o komitentu, ki ga mora redno spremljati. Pri bolj sposobni stranki obstaja večja verjetnost, da bo ustrezno poplačal svoj dolg, z daljšo kreditno dobo se ta verjetnost zmanjšuje.
- **Tveganje izterjave dolga** – pred odobritvijo kredita banka zahteva za izplačan kredit ustrezno zavarovanje, ki ji zavaruje morebitno neplačilo. Tveganje izterjave izhaja iz možnosti, da banki ne bo uspelo izterjati dolga oz. da ne bo mogoče poplačati nastale izgube s prodajo zavarovalnih instrumentov. Potrebno je ustrezno spremljanje zavarovalnih instrumentov, saj se njihova uporabnost skozi obdobja spreminja. Izterjava dolga je v prvi vrsti odvisna od kvalitete zavarovalnih instrumentov, časa nastanka neizpolnitev obveznosti in stanja, ki trenutno vlada na trgu.
- **Tveganje izpostavljenosti banke** – to tveganje povzroča negotovost pri odplačevanju. Banka mora ločevati med maksimalno in pričakovano izpostavljenostjo. Maksimalna izpostavljenost je največja vsota, ki jo banka izgubi v primeru neplačila dolžnika. Pričakovana izpostavljenost je pričakovana izguba banke v primeru, da dolžnik ne poravnava svojih obveznosti.

Na kreditno tveganje vpliva veliko dejavnikov. Njihov vpliv je v vsaki banki drugačen, odvisen od kreditnega portfelja bank. Najpomembnejši izmed njih so (Šubelj, 2000, str. 7):

² **Povezane osebe so po zakonu o bančništvu:** 1. skupina dveh ali več fizičnih ali pravnih oseb, ki, če se ne dokaže drugače, za banko pomenijo tveganje, ker ena od njih neposredno ali posredno obvladuje druge, 2. skupina dveh ali več fizičnih ali pravnih oseb, ki med seboj niso v položaju obvladovanja, vendar za banko pomenijo tveganje, ker so med seboj povezane tako, da finančne težave ene od njih lahko vplivajo na plačilno sposobnost drugih.

- **Domače okolje:** politične razmere, stopnja inflacije, gospodarska rast, neugodna ekonomska politika, sprememba obrestih mer.
- **Mednarodno okolje:** menjalni tečajji, izvozna in uvozna gibanja, pomembni politični dogodki.
- **Panoga:** motnje v komercialnih postopkih, razmere na nabavnem in prodajnem trgu, obnašanje konkurence, sprememba predpisov, sprememba tehnologije, nihanje cen surovin, pogajalska moč kupcev in prodajalcev.
- **Podjetje:** plačilna sposobnost, kvaliteta vodenja, organizacijska struktura, slabi odnosi med zaposlenimi, finančna politika, strateške usmeritve.

Našteti dejavniki najbolj vplivajo na kreditno sposobnost podjetij, posredno pa vplivajo tudi na prebivalstvo, saj je le-to odvisno od uspešnosti poslovanja podjetij. Dejavniki kreditnega tveganja nam predstavljajo temelj za začetek merjenja kreditnega tveganja in oceno kreditne sposobnosti komitenta.

3.2 Merjenje kreditnega tveganja

Vsaka banka razvija svoj sistem za merjenje kreditnega tveganja. Najpomembnejši del sistema predstavlja izračun verjetnosti, da terjatev s strani kreditojemalca ne bo poplačana. Za izračun te verjetnosti banka uporablja veliko najrazličnejših dejavnikov (zavarovanja kredita, sposobnost stranke, zakonodaja v državi itd.), ki vsak prispeva, k izračunu končne ocene. Vsak interni model za merjenje kreditnega tveganja mora biti empirično preverjen, razumljiv in primerljiv z modeli drugih finančnih institucij. V ciklu kreditnega razmerja se banka na podlagi informacij o dolžniku oz. izračunane verjetnosti neplačila odloči za oblikovanje slabitev,³ katerih višino sproti prilagaja v odvisnosti od izračunane verjetnosti neplačila. (Filipan, 2003, str. 10).

Sodobne metode za merjenje kreditnega tveganja nam za vsako obveznost izračunavajo pričakovano izgubo. Pričakovana izguba se preprosto izračunava kot produkt med verjetnostjo neplačila in višino terjatve do posameznega komitenta.

Najmodernejše banke uporabljajo napredne modele za merjenje kreditnega tveganja. Ena izmed najbolj razširjenih metod za merjenje kreditnega tveganja je metoda CreditRisk+, ki je bila objavljena v javnosti in jo veliko uspešnih bank tudi uporablja. Model je razvila banka Credit Suisse in se osredotoča na modeliranje kreditnega tveganja, njegova predpostavka pa je, da do izgub pride samo v primeru neplačila. Model se ne osredotoča na razloge za neplačilo, deleži neplačil so slučajne spremenljivke, z njihovo variabilnostjo pa model

³ Banka mora oblikovati ustrezne oslabitve in rezervacije glede na posebna tveganja, ki izhajajo iz posameznih poslov oz. skupin posameznih poslov.

izračunava stopnjo neplačila. Z dodatno uporabo zavarovalnih tehnik in značilnosti zavarovanj omogoča dokaj natančen izračun izgub kreditnega portfelja (Aver, 2000, str. 55).

3.3 Zavarovanja pred kreditnim tveganjem

Vsaka banka se skuša čimbolj zavarovati pred tveganjem neplačila s strani komitenta, v ta namen uporablja veliko zavarovalnih instrumentov, ki tveganje ustrezno zmanjšujejo. Banka izbere tisto vrsto zavarovanja kredita, ki zanjo pomeni največjo stopnjo varnosti glede na rizičnost kreditnega posla. Vsa zavarovanja je treba v času dolžniško-upniškega odnosa sproti spremljati, saj zavarovalni instrumenti skozi obdobje spreminjajo prvotno vrednost. Banka zavaruje vse terjatve, ki izhajajo iz kreditnega posla oz. vse stroške, ki so povezani s kreditom.

Področje zavarovanja kreditov v Sloveniji podrobneje ureja naslednja zakonodaja (Slak, 2005, str. 61):

- **Zakon o finančnih zavarovanjih** – določa pravila, ki veljajo za finančna zavarovanja terjatev, sklenjena med subjekti na finančnih trgih.
- **Obligacijski zakonik** – ureja denarne obveznosti, prevzem dolga, pristop k dolgu in poroštvo. Obligacijski zakonik nadomešča Zakon o obligacijskih razmerjih, ki še izhaja iz časa Jugoslavije.
- **Stvarnopravni zakonik** – ureja temeljna načela stvarnega prava, posest in stvarne pravice ter način njihove pridobitve, prenosa, varstva in prenehanja.
- **Zakon o izvršbi in zavarovanju** – ureja sredstva zavarovanja, ki so zastavna pravica na nepremičnini ali premičnini, potek in pravila izvršbe.

Sklep o kreditnih zavarovanjih razlikuje med stvarnimi in osebnimi kreditnimi zavarovanji. Osebna kreditna zavarovanja so tista, pri katerih se tretja oseba zaveže, da bo v primeru neizpolnitve pogodbenih obveznosti nosila breme poplačila dolga. Stvarno kreditno zavarovanje je vrsta zmanjševanja kreditnega tveganja, pri kateri je kreditno tveganje, povezano z izpostavljenostjo banke, zmanjšano zato, ker ima banka v primeru neizpolnitve pogodbenih obveznosti možnost poplačila iz zastavljenih premičnin ali nepremičnin. V nadaljevanju predstavljam nekatere izmed najpogostejših metod za zavarovanje pred kreditnim tveganjem posameznega bančnega posla.

3.3.1 Zastavna pravica na nepremičnini

Hipoteka je z nepremičnim premoženjem zavarovana terjatev in je ena najpogostejših oblik zavarovanja. Posojilojemalec s hipoteko dobi možnost sprožiti izvršbo na zastavljene nepremičnine, če se kreditojemalec ne drži obveznosti (plačila), ki so določene v kreditni pogodbi. Ob vpisu hipoteke v zemljiško knjigo lastnik nepremičnine do konca kreditne

pogodbe izgubi možnost prodaje zastavljene nepremičnine, razen če se z banko dogovori drugače. Banke zahtevajo zastavitev nepremičnine, ki je vredna več kot glavnica kredita, prednost pa dajejo poslovnim pred stanovanjskimi nepremičninami, saj je izvršba hitrejša in lažja.

Hipotekarna posojila so eden izmed osnovnih virov financiranja nepremičnin v razvitih državah. Tudi v Sloveniji se s posodobitvijo prvotno neurejene zemljiške knjige povečuje možnost za uporabo tega zavarovalnega instrumenta. Hipoteka se največkrat uporabi pri zavarovanju stanovanjskih posojil, vendar pa ima ta oblika zavarovanja tudi pomanjkljivosti, ki se kažejo v postopku izvršbe in nihanju cen nepremičnin.

V slovenskem pravu je hipoteka lahko (Tratnik et al., 2001, str. 74):

- **navadna** – vpiše se pri eni ali več nepremičninah v istem zemljiškoknjižnem vložku in se glasi na višino terjatve z morebitnimi obrestmi,
- **skupna** – vpiše se na več nepremičninah v različnih zemljiškoknjižnih vložkih in se glasi na višino terjatve z morebitnimi obrestmi,
- **maksimalna** – vpiše se na eni ali več nepremičninah v enem ali več zemljiškoknjižnih vložkih, služi za zavarovanje ene ali več terjatev, ki bodo nastale iz določenega temeljnega razmerja in se glasi na najvišji denarni znesek terjatev, ki jih hipoteka še varuje.

Hipoteka se največkrat uporabi za zavarovanje stanovanjskih posojil, zlasti dolgoročnih. Obseg teh kreditov se vseskozi veča, zato lahko pričakujemo vedno večjo izpostavljenost kreditov, zavarovanih s hipotekarnim zavarovanjem.

3.3.2 Zavarovanje pri zavarovalnici

Pri tej obliki zavarovanja banke prenesejo celotno kreditno tveganje v breme zavarovalnice. Bistvo tega zavarovanja je, da banka z zavarovalnico sklene zavarovalno pogodbo, plača dogovorjeno zavarovalno premijo ter prenese tveganje neplačila na zavarovalnico. Višina premije je odvisna od raznih dejavnikov, ki jih komitenti posredujejo zavarovalnici in banki. Ta oblika zavarovanja se največ uporablja pri kreditih z večjo stopnjo tveganja in velikimi zneski, kjer banka ni pripravljena nositi velikega rizika. Zelo primerna je tudi v primerih, ko je prioriteta hitra sklenitev posla, saj je zavarovanje pri zavarovalnici hitro izvedljivo.

3.3.3 Zavarovanje s finančnim premoženjem

Pri tej obliki zavarovanja kreditojemalec zastavi bančne depozite in vrednostne papirje oz. drugo premoženje. Kot primerno zavarovanje s finančnim premoženjem se v okviru vseh pristopov in metod lahko priznajo bančne vloge pri banki, dolžniški vrednostni papirji, enote

investicijskih skladov, zlato in lastniški vrednostni papirji (Sklep o kreditnih zavarovanjih, 2006).

3.3.4 Poroštvo

Porok je oseba, ki potencialno prevzame obveznost prvotnega kreditojemalca. Če ta kreditojemalec ne poravnava obveznosti, breme kreditne pogodbe prevzame porok. S poroštvom se porok torej zavezuje h kreditni pogodbi in jamči za plačilo kreditojemalca. Ker za obveznost jamči oseba spada, ta vrsta zavarovanja med osebna zavarovanja.

Malokdo želi jamčiti s svojim premoženjem za obveznosti nekoga drugega. Vlogo poroka pri kreditih zato velikokrat prevzame tisti, ki ima koristi v zvezi s kreditnim poslom. Pri podjetjih vlogo poroka velikokrat prevzamejo na primer dobavitelji, pri fizičnih osebah pa največkrat družinski člani (Slak, 2005, str. 62).

3.3.5 Bančna garancija

Z izdajo bančne garancije prevzema banka (garant) obveznost do upravičenca iz garancije, da bo poravnala obveznost, za katero jamči, če je ob zapadlosti ne bo izpolnila oseba, za katero banka jamči, in če bodo izpolnjeni v garanciji navedeni pogoji. Tveganje se v celoti prenese na garanta, zato je to odlična vrsta zavarovanja, vendar samo v primeru, da gre za varno banko. Garancija je sorazmerno draga oblika zavarovanja in se zato ne uporablja za zavarovanje kreditov prebivalstvu pač pa se uporablja zlasti pri večjih mednarodnih poslih (Slak, 2005, str. 63).

Zgoraj naštetimi instrumenti zavarujejo banko pred neplačili s strani komitentov, če pa do neplačil vseeno pride, se izguba, ki ostane po vnovčitvi zavarovanj, krije direktno iz kapitala oz. rezervacij. V nadaljevanju bom zato predstavil še kapital banke, ki nam pokaže stopnjo zavarovanja pred celotnim kreditnim tveganjem in pripravljenost bank na morebitne izgube. Ustrezna višina kapitala je nujna za zaupanje komitentov v banko in dolgoročen obstoj ter konkurenčnost banke. Praviloma velja, da mora banka, ki ima manjšo stopnjo kapitala, bolje obvladovati in upravljati s kreditnim tveganjem.

3.4 Kapital in kapitalska ustreznost

Vse ostrejša konkurenca banke sili k prevzemanju vse večjih tveganj. Namen kapitala pa je ravno zaščititi banko pred izgubo in stečajem, ki lahko nastopi zaradi tveganja. Kapital banke predstavlja edino pravo zavarovanje pred izgubami. Banki omogoča pridobitev zaupanja javnosti in njenim kreditorjem zaupanje v njeno finančno trdnost, dolgoročni obstoj, rast in

razvoj. Z zakonodajnega vidika banke potrebujejo relativno malo kapitala med celotnimi sredstvi banke. Večja stopnja kapitala ponavadi ne pomeni tudi večjega varstva, pravo varnost nam pove količnik kapitalske ustreznosti.

Po Boraku se smotri bančnega kapitala kažejo v tem, da (Borak, 2000, str. 21):

- je trajen vir denarnih sredstev banke in prihodkov delničarjev,
- je na voljo za prevzem tveganj in kritje izgub,
- je osnova za nadaljnjo rast banke,
- je razlog, da delničarji skrbijo za varno in odgovorno poslovanje banke.

3.4.1 Funkcije in sestavine kapitala

Glavna naloga kapitala je absorpcija izgub, ki jih banka utrpi pri svojem poslovanju. Kadar je banka izpostavljena kreditnemu tveganju in dolžnik ne izpolni svoje obveznosti, se izguba krije ravno iz kapitala. Ker kapital banke predstavlja le majhen del med vsemi sredstvi, lahko že nekaj nepričakovanih neplačil vpliva na obstoj banke. Kapital pa ima poleg zaščite pred tveganjem tudi več ostalih funkcij (Glogovšek, Beloglavec, 2002, str. 81):

- **Ustanovitvena funkcija** – gre za minimalni zahtevani znesek lastnega kapitala, ki ga regulator zahteva ob ustanovitvi banke.
- **Funkcija financiranja** – vplačani lastni kapital, nerazdeljeni dobiček ter dodatni kapital skupaj s tujim oziroma dolžniškim kapitalom tvorijo osnovo za poslovanje banke oz. vire sredstev.
- **Jamstvena funkcija** – v interesu imetnikov depozitov in lastnikov banke je, da lastni kapital služi kot kritje v primeru morebitnih izgub. S tem lastni kapital prevzema funkcijo varnosti naložb in funkcijo »blažilnika« posledic spremenljivega poslovnega izida.
- **Funkcija omejevanja obsega poslovanja** – zaradi zakonskih zahtev po likvidnosti in kapitalski ustreznosti bank predstavlja dani obseg lastnega kapitala omejitev pri obsegu poslovanja, kar ugodno vpliva na obvladovanje tveganj in zmanjševanje nevarnosti izgub in bankrotov bank.
- **Funkcija izravnave** – lastni kapital mora služiti tudi za časovno izravnavo višine dividend oz. kot pomoč pri vodenju politike dividend med obdobji dobička in izgube. To funkcijo lahko vrši z neprikritimi rezervami in aktiviranjem prikritih oz. tihih rezerv.
- **Funkcija merila** – lastni kapital to funkcijo vrši v smislu razdeljevanja dobička. Določa delež dobička, ki je sorazmeren deležu lastništva.
- **Funkcija marketinga** – v konkurenčnem boju za depozitna sredstva lahko višina lastnega kapitala pomeni pomembno konkurenčno prednost.

3.4.2 Kapitalska ustreznost

Kapitalska ustreznost se nanaša na minimalno zahtevano višino kapitala, ki je potrebna glede na tveganost poslovanja banke. V bankah se pogosto poraja vprašanje, koliko kapitala potrebuje banka, da bi njeno poslovanje bilo varno in imelo zaupanje svojih strank. Velik delež kapitala povečuje ugled banke in ji tako omogoča lažji dostop do potrebnih sredstev. Zakon o bančništvu določa, da mora biti kapital banke vedno enak vsoti kapitalskih zahtev, izračunanih z uporabo količnika minimalne kapitalske ustreznosti.

V osnovi se kapitalski količnik izračunava kot razmerje med kapitalom in tveganju prilagojeno aktivo (The New Basel Capital Accord, 2001, str. 1):

$$\text{kapitalska ustreznost} = \frac{\text{kapital}}{\text{tehtanju prilagojena aktiva}}$$

Seštevek vseh stanj aktivnih bilančnih poslov in zunajbilančnih poslov predstavlja osnovo za izračun tvegane aktive. Od tega stanja je treba odšteti tudi posebne slabitve, ki se oblikujejo za posamezne naložbe. Vsako terjatev se nato tehta z utežjo tveganja, ki jo določi ustrezen nadzorni organ⁴ in tako dobimo tveganju prilagojeno aktivo.

Slovenska zakonodaja opredeljuje, da mora kapitalska ustreznost vedno znašati minimalno 8%. V izjemnih primerih lahko nadzorni organ predpiše tudi večjo količino minimalnega kapitala, ki pa ne sme preseči stopnje 12%. Banke ponavadi nihajo kakšen odstotek nad dovoljeno mejo kapitala; banka se vedno sooča z vprašanjem, kolikšne so koristi večjega količnika kapitalske ustreznosti, ki izhajajo iz večje varnosti in zaupanja v banko. Na drugi strani oblikovanje večje količine kapitala pomeni večji strošek za banko, saj svoja presežna sredstva oblikuje v kapital, namesto da bi ga plasirala h kreditojemalcem. V banki je vredno razmisliti, kolikšna je tista višina kapitalskega koeficienta, ki je z vidika banke najdonosnejši in najustreznejši.

Po Sklepu o izračunu kapitala bank in hranilnic je kapital sestavljen iz treh vrst kapitala:

- **Kapital prvega reda ali temeljni kapital** – glavni sestavini tega kapitala sta vplačani osnovni kapital in kapitalske rezerve. Ostale sestavine so: rezerve iz dobička, preneseni dobiček, dobiček tekočega leta in rezervacije za tveganja. Ta vrsta kapitala je najpomembnejša, saj mora biti njegova višina najmanj 50% celotnega kapitala. Končno višino kapitala dobimo tako, da od prej navedenih postavk odštejemo še odkupljene lastne delnice, preneseno izgubo in tekočo izgubo.
- **Kapital drugega reda ali dodatni kapital I** – predstavlja nam znesek osnovnega kapitala, ki je vplačan na podlagi prednostnih delnic in kapitalskih rezerv, povezanih s temi delnicami.

⁴ Banka Slovenije za vsako terjatev predpisuje določeno utež tveganja, ki naj bi izražala primerno stopnjo tveganja posamezne terjatve.

- **Dodatni kapital II** – sestavlja podrejeni dolg z najmanj dveletnim pogodbenim rokom zapadlosti.

Po sklepu o kapitalski ustreznosti se kapital banke izračunava kot vsota temeljnega in dodatnega kapitala, zmanjšana za odbitne postavke.

3.5 Zakonske podlage za upravljanje kreditnega tveganja

Odločitve o višini kapitala so v rokah lastnikov in uprave banke, ki pa morajo upoštevati vse zakonske predpise, ki omejujejo znesek kapitala. Za ohranjanje zaupanja v bančni sistem in s tem sistem delovanja celotnega finančnega trga sta odgovorna država in pa Banka Slovenije, ki sta z namenom ščitena interesov vseh subjektov finančnega trga, izdali vrsto zakonskih in podzakonskih aktov (Dolgan, 2006).

Zakon o bančništvu predstavlja osnovo obvladovanja tveganj v banki. Z namenom varnega poslovanja bančnega sistema ureja tudi vse vrste tveganj, ki so mu banke izpostavljene in določa metode upravljanja teh tveganj. Zakonsko podlago za merjenje, ugotavljanje in obvladovanje kreditnega tveganja poleg Zakona o bančništvu urejajo še drugi podzakonski akti, ki so jih banke in hranilnice zavezane v celoti izpolnjevati.

Iz Zakona o bančništvu izhajajoči podzakonski akti, ki še podrobneje urejajo področje upravljanja kreditnega tveganja bančnega poslovanja so:

- Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic (Ur.l. RS, št. 28/2007),
- Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic (Ur.l. RS, št. 135/2006),
- Sklep o izračunu kapitala bank in hranilnic (Ur.l. RS, št. 135/2006),
- Sklep o poročanju o kapitalu in kapitalskih zahtevah (Ur.l. RS, št. 135/2006).

3.5.1 Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic

Pred časom sta ocenjevanje izgub in oblikovanje rezervacij urejala:

- Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic,
- Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic.

Kasneje so oba sklepa preoblikovali in združili v Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic, ki je v celoti nadomestil zgoraj navedena sklepa. Po tem sklepu je banka dolžna razvrščati vse svoje aktivne bilančne in zunajbilančne postavke glede na tveganost, ocenjena tveganost pa predstavlja osnovo za oblikovanje rezervacij. Razvrščanje v skupine temelji na oceni sposobnosti dolžnika izpolnjevati obveznosti do banke ob dospelosti in kvaliteti zavarovanja.

Terjatve se razvrščajo v razrede od A do E na podlagi dolžnikove sposobnosti izpolnjevati obveznosti do banke ob dospelosti, ki se presoja na podlagi:

- ocene finančnega položaja posameznega dolžnika,
- ocene njegove zmožnosti zagotavljati potreben denarni pritok,
- vrsti in obsegu zavarovanja terjatev banke do posameznega dolžnika,
- preteklega izpolnjevanja obveznosti dolžnika do banke.

V skupino A se razvrstijo :

- terjatve do Banke Slovenije, Republike Slovenije, Evropske centralne banke, Evropskih skupnosti, vlad in centralnih bank drugih držav Cone A,
- terjatve do dolžnikov, za katere se ne pričakujejo težave s plačevanjem obveznosti in ki plačujejo svoje obveznosti ob dospelosti oziroma izjemoma z zamudo do 15 dni,
- terjatve, ki so zavarovane s prvovrstnim zavarovanjem.

V skupino B se razvrstijo:

- terjatve, za katere se ocenjuje, da bodo dolžniki poravnali dospelosti, vendar je njihovo finančno stanje šibko, ne kaže pa, da bi se v bodoče bistveno poslabšalo,
- terjatve do dolžnikov, ki plačujejo obveznosti z zamudo do 30 dni, občasno tudi z zamudo od 31 do 90 dni.

V skupino C se razvrstijo:

- terjatve za katere se ocenjuje, da denarni tokovi ne bodo zadostovali za redno poravnavanje dospelih obveznosti,
- terjatve do dolžnikov, ki plačujejo obveznosti z zamudo do 90 dni, občasno tudi z zamudo od 91 do 180 dni,
- terjatve do dolžnikov, ki so izrazito podkapitalizirani in nimajo zadostnih dolgoročnih virov sredstev za financiranje dolgoročnih naložb,
- terjatve do dolžnikov, od katerih banka ne prejema zadovoljivih informacij ali ustrezne dokumentacije.

V skupino D se razvrstijo:

- terjatve, za katere obstaja velika verjetnost izgube dela finančnega sredstva oz. plačila po prevzeti obveznosti,
- terjatve do dolžnikov, ki plačujejo obveznosti z zamudo nad 90 dni do 180 dni, občasno tudi z zamudo od 181 do 360 dni,
- terjatve do dolžnikov, za katere je bil pri pristojnem sodišču vložen predlog za začetek postopka prisilne poravnave ali stečaja,
- terjatve do dolžnikov, ki so nesolventni, v stečaju ali sanaciji oz. v postopku prisilne poravnave.

V skupino E se razvrstijo:

- terjatve, za katere se ocenjuje, da sploh ne bodo poplačane,
- terjatve do dolžnikov s sporno pravno podlago,
- terjatve do dolžnikov, ki plačujejo obveznosti z zamudo nad 360 dni.

V skupino P se razvrstijo vsa finančna sredstva oz. prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah, za katere banka pri posamični ocenitvi ugotovi, da je potrebna oslabitev ali oblikovanje rezervacije. V skladu s tem sklepom se morajo vsa finančna sredstva oz. prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah, katere vrednost presega 0,5% kapitala banke ali 650.000€, oceniti posamično. Če pri posamični ocenitvi banka ugotovi, da za posamično ocenjeno terjatev ni potrebno oblikovati slabitev, se to sredstvo ponovno vključi v skupinsko ocenjevanje in se jo razvrsti v razrede od A do E, v kolikor pa ugotovi, da je zanjo potrebna slabitev se razporedi v boniteto P.

Za namen izračuna odbitne postavke od temeljnega kapitala mora banka pri skupinskem ocenjevanju za vse terjatve, razporejene v ustrezne bonitetne razrede, uporabiti naslednje odstotke rezervacij:

- skupina A – 1%
- skupina B – 10%
- skupina C – 25%
- skupina D – 50%
- skupina E – 100%

Zgornji odstavek nam jasno kaže, da bolj tvegan bonitetni razred pomeni večji odbitek od temeljnega kapitala banke, kar nam posledično zmanjšuje kapitalsko ustreznost. Slabši bonitetni razred pomeni večji odstotek odbitne postavke, zato si banke prizadevajo ohraniti čim bolj kvalitetno strukturo portfelja, saj na ta način potrebujejo manj kapitalskih rezerv.

Banka mora za potrebe poročanja po Sklepu o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic razporediti finančna sredstva oz. prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah v skupine, medtem ko pri izdelavi računovodskih izkazov v celoti upošteva lastno metodologijo mednarodnih standardov računovodskega poročanja (Dolgan, 2006, str. 16).

Mislim, da je največja pomanjkljivost tega sklepa določitev bonitetnih razredov, kjer ni določenih jasnih meril za razporejanje terjatev v ustrezne bonitetne razrede. Kriteriji glede razporejanja v bonitetne razrede in upoštevanja zavarovanj so ohlapno določeni, zato se lahko pojavljajo velike razlike v metodologiji razporejanja med bankami. Zaradi tega je primerljivost kreditnih portfeljev med bankami po kriteriju bonitetnih razredov vprašljiva.

3.5.2 Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic

Z namenom zavarovanja bank pred tveganjem, povezanim s koncentracijo kreditne izpostavljenosti do posameznih oseb, je Banka Slovenije (v nadaljevanju BS) izdala poseben sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic. Ta sklep nam določa definicijo maksimalne izpostavljenosti oz. največje dopustne izpostavljenosti posamezne osebe ali povezanih oseb do banke. Določa nam obvezo spremljanja in poročanja terjatev, ki ustrezajo definiciji velike izpostavljenosti.

Velika izpostavljenost banke do posamezne osebe je izpostavljenost banke do te osebe, ki dosega ali presega 10% kapitala banke. Pri ugotavljanju velike izpostavljenosti in izračunu omejitev izpostavljenosti do posamezne osebe se za posamezno osebo šteje tudi skupina povezanih oseb (Z-Ban, 2006, 163. člen).

Sklep o veliki izpostavljenosti navaja naslednje omejitve in določila:

- Izpostavljenost do posamezne osebe ne sme presegati 25 % kapitala banke.
- Vsota vseh velikih izpostavljenosti banke ne sme presegati 800 % njenega kapitala.
- Vsota vseh izpostavljenosti banke do oseb v posebnem razmerju z banko ne sme presegati 200 % njenega kapitala.
- Izpostavljenost banke do posamezne osebe, ki ima položaj osebe v posebnem razmerju z banko, ne sme presegati 20 % njenega kapitala.

Banka mora razviti ustrezen informacijski sistem in sistem notranjih kontrol za spremljanje velike izpostavljenosti, saj mora o velikih izpostavljenostih poročati nadzornemu organu v za to pripravljenih obrazcih.

3.5.3 Sklep o izračunu kapitala bank in hranilnic

Sklep o izračunu kapitala bank in hranilnic (2006) je naslednik Sklepa o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic. Ta sklep nam določa definicijo in temeljne sestavine kapitala, kot so opredeljene v poglavju 3.5, hkrati podrobno opredeljuje tudi postopek izračuna kapitala.

Pri izračunu kapitala banke je treba ustrezno upoštevati:

- lastnosti posameznih sestavin kapitala,
- odbitne postavke, ki se odštevajo od posameznih sestavin kapitala,
- razmerja med posameznimi sestavinami kapitala in
- namen posameznih sestavin kapitala.

Sklep natančno opredeljuje razmerja in omejitve med posameznimi sestavinami kapitala, pri čemer določa vrsto omejitev o dovoljenem deležu posamezne sestavine kapitala. Sklep

definira tudi vse vrste odbitnih postavk in kriterije za njihovo priznavanje, ki se odštevajo od prvotno izračunanega kapitala.

3.5.4 Sklep o poročanju o kapitalu in kapitalskih zahtevah

Omenjeni sklep predpisuje podrobnejšo vsebino, obliko in način izpolnjevanja ter posredovanja poročil o kapitalu in kapitalskih zahtevah za posamezna tveganja, ki jih banke in hranilnice izračunavajo. V sklep so torej vključeni vsi obrazci, na podlagi katerih banka poroča nadzornemu organu. Podrobno so opredeljena navodila za izpolnjevanje teh obrazcev, prav tako pa so opisane posamezne sestavine obrazcev.

4 Obvladovanje in upravljanje kreditnega tveganja v poslovni banki

4.1 Politika upravljanja kreditnih tveganj

Ustrezna kreditna politika je ključnega pomena za uspešno poslovanje, trgovanje in navsezadnje tudi za obstoj banke. Vsaka banka se na podlagi informacij, ki jih pridobi od komitenta, odloči, če bo prevzela kreditno tveganje z namenom ustvariti dobiček. Banka zato razvije ustrezno politiko upravljanja kreditnih tveganj, ki natančno določa, pri kakšnih pogojih banka sprejme oz. zavrne bančni posel in kako s poslom upravlja. Prava politika upravljanja s tveganjem naj bi določala maksimalno prodajo ob sprejemljivi stopnji tveganja.

Menim, da bi vsaka kreditna politika morala zasledovati dva osnovna cilja:

- maksimiziranje prodaje in dobička (prodajna stran),
- minimiziranje zapadlih in neizterljivih terjatev (upravljanje tveganj).

Kreditne politike morajo vsebovati najmanj (Priporočila za upravljanje s tveganji, 1999):

- filozofijo kreditnega tveganja, ki določa obseg kreditnega tveganja, ki ga je banka pripravljena prevzemati,
- splošna področja kreditnih aktivnosti, ki jih želi banka opravljati oz. tista, kjer obstajajo ovire za njihovo upravljanje,
- jasno določene nivoje delegiranja pooblastil za odobravanje kreditov, oblikovanje slabitev in odpisovanje,
- skrbne in previdne omejitve koncentracije kreditnega portfelja.

Kreditna politika določa okvir za posojanje ter izraža kreditno kulturo banke in njene etične standarde. Politike morajo biti jasne, pravilno obravnavane na vseh ravneh poslovanja in občasno revidirane.⁵

V kreditni politiki mora biti jasno določen pravilnik za odobravanje kreditnih poslov.⁶ Ponudnik mora vsekakor dobro premisliti, ali naj kredit ponuja samo najboljšim kupcem in ima minimalno tveganje ali pa naj kredit ponuja tudi slabšim kupcem, pri čemer se mu na račun povečanega kreditnega tveganja poveča prodaja. Pomembno je tudi določanje limita⁷ oz. maksimalnega zneska, ki ga banka odobri na podlagi ocenjene kreditojemalčeve sposobnosti. Ob tem se določi tudi maksimalna doba, za katero je banka pripravljena prevzeti kreditno tveganje oz. omejitve zapadlosti. Celoten postopek odobravanja kreditov, ki je ločen in neodvisen od funkcije trženja, zagotavlja ustrezno ocenjevanje in spremljanje kreditnega tveganja, izvajanje sprejetih politik odobravanja kreditov banke ter spoštovanje omejitev, ki jih te določajo (Priporočila za upravljanje s tveganji, 1999).

4.1.1 Faktorji vpliva na kreditno politiko

Kaj natančno vpliva na oblikovanje kreditne politike v banki, je odvisno od vsake banke posebej. Nekateri dejavniki imajo v enih bankah večji, spet v drugi manjši vpliv.

V splošnem se omenja sedem ključnih faktorjev, ki imajo vpliv na kreditno politiko (Barry, 1997, str. 16):

- **Stroški** – zasnova in izvedba kreditne politike je povezana z veliko stroški, ki jih vedno poskušamo minimizirati, kar pa velikokrat vpliva na kvaliteto kreditne politike.
- **Postopki vodenja podjetja** – način upravljanja vsekakor vpliva na kreditno politiko, način vodenja pa je velikokrat odraz pritiskov s strani konkurence.
- **Vloga vodstva v podjetju** – nobena politika ne more biti uspešna, če ne pridobi odobravanja s strani poslovodstva, saj samo podpora vrhnjega managementa da kreditni politiki pravo kredibilnost.
- **Vloga prodajnega oddelka** – prodajno osebje mora tako kot vsi ostali doseči nek plan, zato je nujno, da se pri oblikovanju politike oblikuje tudi njihovo mnenje, ampak ne samo v smeri, ki jim zmanjšuje zahtevane plane.
- **Strah** – izvajanje kreditne politike pogosto generira strah, predvsem zaradi novosti v poslovanju in možne izgube poslov.

⁵ BS priporoča, da z namenom ažurnosti in pravilnosti vse banke redno dopolnjujejo in revidirajo kreditno politiko.

⁶ Pravilnik mora jasno določati potrebne ukrepe, dejavnosti in omejitve pri odobravanju kreditnih poslov.

⁷ Namen postavljanja limitov je zmanjšati kreditno tveganje in zagotoviti, da velika izguba ne more ogroziti obstoja banke. Sistem limita banki onemogoča, da bi posameznemu komitentu odobrila večji znesek, kot ga je sam sposoben odplačati. Limiti se lahko določajo tudi na podlagi kapitala banke, kar praviloma pomeni, da morajo banke postaviti zapletene sisteme merjenja tveganja na ravni posameznih poslov (Peršuh, 2006).

- **Strokovnost** – učinkovitost kreditnega oddelka je odvisna predvsem od strokovnega znanja. Strokovno znanje je nujno za učinkovito postavitve kreditne politike, saj morajo kreditni ponudniki vseskozi upravljati z različnimi zakoni in pogodbami.
- **Struktura podjetja** – tukaj je najpomembnejše, kje v hierarhiji podjetja se nahajajo kreditni ponudniki, komu naj podjetje poroča oz. komu je odgovorno, saj vse to vpliva na njegovo delovanje in posledično kreditno politiko.

4.2 Presojanje kreditne sposobnosti

Banka pred vsako odobritvijo posla podrobno pregleda poslovanje in stanje kreditojemalca in se na podlagi teh podatkov odloči, ali bo sprejela kreditni posel ali ga bo zavrnila. Presoja kreditne sposobnosti je odvisna od vrste, višine, ročnosti kredita in ostalih posebnosti komitenta ter tako predstavlja prvi korak procesa poslovnega posojanja. Merila kreditne sposobnosti so pogosto odvisna od ravni poslovnega sodelovanja. Ni namreč vseeno, če se kot komitent pojavlja stalna stranka, ki ga banka pozna in spremlja, ali novo podjetje, ki ga je treba temeljito analizirati in vseskozi spremljati.

Ocenjevanje kreditnega tveganja posameznega komitenta sestoji tako iz kvalitativne kot kvantitativne analize (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 82-83):

- Kvantitativna analiza zajema zbiranje podatkov o finančni odgovornosti posojilojemalca in o naravi njegovih finančnih potreb ter ugotavljanje tveganj, povezanih s njegovimi posli
- Kvalitativna analiza je osnovana na finančni analizi računovodskih izkazov posojilojemalca, njegovih planiranih finančnih rezultatov in denarnih tokov, da bi ocenili posojilojemalčevo sposobnost servisiranja dolga

Namen kreditne analize je oceniti pripravljenost in sposobnost posojilojemalca, da pravočasno izpolnjuje vse iz posojila izhajajoče obveznosti. Banka mora ugotoviti, ali ima prosilec dovolj likvidnih sredstev za poplačilo posojila v celoti, v skladu s postavljenimi pogoji. Seveda ni dovolj analizirati tekoča prosilčeva likvidna sredstva, temveč je potrebno ugotoviti, ali bo imel prosilec na razpolago dovolj likvidnih sredstev tudi v prihodnosti, vse do zapadlosti posojila (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 84).

V bančni praksi je nujno razlikovanje kreditne sposobnosti in bonitete. Za razliko od pojma kreditne sposobnosti bi lahko pojem bonitete razumeli kot izraz splošnega poslovnega položaja podjetja in njegove perspektive, kar pomeni oceno njegove situacije iz statičnega in dinamičnega vidika⁸. Boniteta kot pojem vsebuje tako kreditno sposobnost in likvidnost dolžnika kot tudi njegovo splošno materialno solidnost, dobro ime v poslovnem svetu in trden

⁸ Večina bonitetnih institucij določi statično in dinamično bonitetno oceno, izpeljava obeh nam potem predstavlja končno bonitetno oceno, ki je najhitreša ocena o splošnem stanju komitenta.

položaj na trgu. Ocenjevanje kreditne sposobnosti pa je omejeno zgolj na raziskovanje konkretnega ali obstoječega stanja in na raziskovanju poslovnih potez, ki jih vleče potencialni kreditojemalec v trenutku povpraševanja po kreditu (Borak 2000, str. 52).

4.2.1 Pomanjkljivosti presojanja kreditne sposobnosti

Kreditne analize so praviloma zelo strokovno pripravljene, izdelujejo jih kreditni analitiki na podlagi subjektivne ocene, kljub temu pa imajo svoje slabosti (Peršuh, 2006, str. 34):

- Kreditne analize so sorazmerno drage, že zaradi dejstva, da jih izdelujejo izkušeni strokovnjaki, ki se morajo nenehno dodatno izobraževati.
- Ne obstaja neka splošno veljavna ali splošno uveljavljena kreditna analiza. Vsaka banka razvija svoje postopke in modele merjenja kreditnega tveganja.
- Sistem analiziranja je le tako dober, kot so dobri strokovnjaki, ki ga izvajajo, saj lahko subjektivni pristop posameznikov prinese tudi napačne odločitve.
- Z večanjem obsega poslov je vedno manj možnosti za posamično odločanje vodstva, saj vedno več posameznikov odloča o odobravanju kreditov.
- Kreditna analiza je lahko dokaj birokratsko opravilo.
- Letna poročila, ki temeljijo na objavljenih podatkih podjetij, so vedno nekoliko za časom,⁹ saj gre za pretekle podatke, ki so osnova za oceno sposobnosti.
- Analize se osredotočajo na kreditojemalca in njegovo boniteto, zato lahko pride do koncentracije tveganja (npr. v posameznih panogah).

4.2.2 Ugotavljanje kreditne sposobnosti podjetij

Boniteta podjetja predstavlja informacije o podjetju, ki so odvisne od notranjih in zunanjih pogojev vseh vrst. Ti pogoji so lahko promotivni ali zaviralni. Njihov skupni učinek, ki seveda nastopa v realnosti, se uporablja kot mera kvalitete podjetja. Boniteta podjetja predstavlja globalno kvaliteto podjetja in je rezultat istočasnega delovanja vseh karakteristik (Micković, 2000, str. 83).

Ugotavljanje kreditne sposobnosti podjetja predstavlja prvi korak kreditnega poslovanja. Banke razvijajo svoj lastni sistem,¹⁰ preko katerega se določi kreditna sposobnost podjetja. Kaj so tisti glavni dejavniki, ki imajo največji vpliv na oceno kreditne sposobnosti, je odvisno od vsakega bonitetnega sistema posebej. Največkrat pa te analize zajemajo:

- analizo računovodskih izkazov,

⁹ Z namenom čim boljše ocenitve trenutnega stanja banke večkrat analizirajo tudi vmesne bilance, ki pa niso preverjene s strani nadzornih institucij. Banka mora ob analizi vmesnih bilanc nujno preveriti tudi verodostojnost podatkov, saj je zlasti pri manjših podjetjih možnost prevare lahko kar visoka.

¹⁰ Nekatere banke ocenijo, da bi jim popoln razvoj lastnega sistema predstavljal velik strošek. Zlasti nekatere specializirane manjše sodobne banke se zato pri oceni kreditne sposobnosti poslužujejo t.i. outsourcinga, kar pomeni, da jim del ocene kreditne sposobnosti proti plačilu naredi zunanji izvajalec.

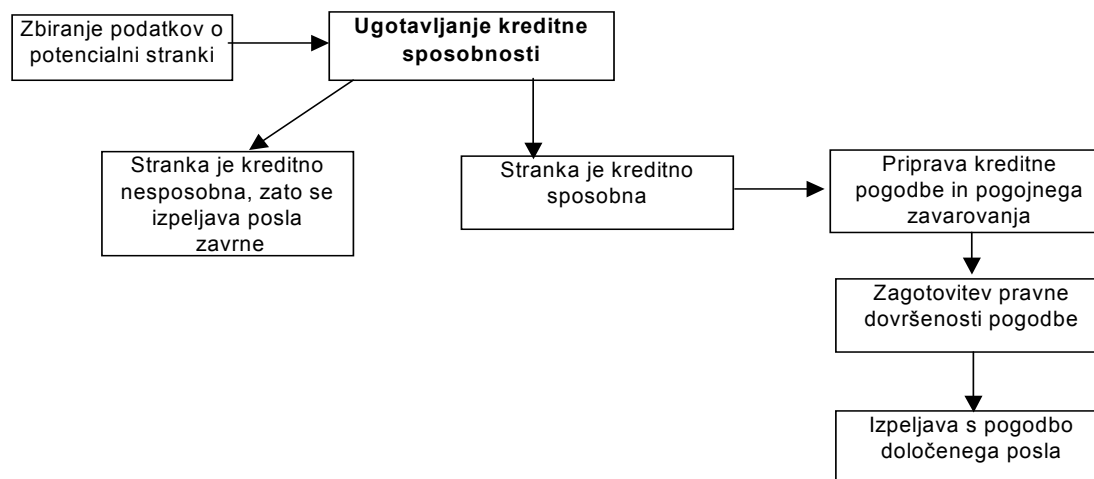
- lastniško strukturo,
- vrsto in obseg kreditnega zavarovanja,
- usposobljenost posloводства,
- dobro oz. slabo ime.

Ko se banka odloča o kreditni sposobnosti podjetja večkrat uporabi tudi bonitetne ocene drugih agencij,¹¹ kar jim še dodatno potrdi ali ovrže domneve prvotne kreditne analize.

4.3 Določanje bonitete v primeru poslovne banke v Sloveniji

V proučevani banki¹² vsako stranko z namenom čim boljše ocene kreditne sposobnosti skrbno analizirajo. Navodila natančno opisujejo potek pridobivanja bonitetne ocene, ukrepanje ob posebnih stanjih in pravila upoštevanja raznih dejavnikov. Ker je sistem za izdelavo ocene kreditne sposobnosti zaradi dobrega informacijskega ozadja dokaj enostaven za uporabo, lahko pooblaščenca osnovo kreditne sposobnosti relativno hitro določijo. V banki torej uporabljajo t.i. ekspertni sistem, ki je relativno enostaven za uporabo, saj na podlagi vhodnih podatkov v ta sistem dobimo izračunano kreditno sposobnost, ki se kaže v razporeditvi v enega izmed razredov tveganosti oz. bonitet.¹³ Vsak razred tveganosti nam odraža stopnjo kreditnega tveganja, ki ga bo ob morebitni sklenitvi posla prevzela banka.

Slika 1: Kreditni proces izbrane poslovne banke

Vir: Interno gradivo poslovne banke, 2007

¹¹ Tudi v Sloveniji nastaja vse več agencij, ki se ukvarjajo z dodeljevanjem bonitetnih ocen. Sprva so se izdelovale ocene za bolj uveljavljena podjetja, zahteve trga pa narekujejo izdelovanje ocen tudi za manjša podjetja.

¹² Zaradi interesa proučevane banke je identiteta banke zakrita.

¹³ Vsako analizirano pravno osebo sistem razporedi v eno izmed 13 bonitetnih ocen, za fizične pa se določa 5 takšnih bonitetnih ocen.

V kreditnem procesu ima ugotavljanje kreditne sposobnosti najpomembnejšo vlogo, saj se na podlagi ustrezne ugotovitve v banki odločijo o zavrnitvi ali nadaljnjem sodelovanju s stranko. V kolikor je sposobnost ugotovljena, se v kreditni proces vpeljejo tudi ostale komponente kreditnega procesa.

Pri določanju bonitete so zelo pomembni t.i. izločitveni kriteriji.¹⁴ To so zelo pomembni dejavniki, ki pomenijo da stranka ne more dobiti pozitivne bonitetne ocene, tudi če ima vse ostale komponente odlično ocenjene. Če pride do izpolnitve enega izmed teh kriterijev, sistem pokaže negativen rezultat, ki pomeni, da posel ne sme biti odobren.

4.3.1 Vrste ocen kreditne sposobnosti

Bonitetni razred je potrebno določiti vsem strankam, do katerih bo imela izbrana banka X z nastankom posla terjatve oz. obstaja možnost za nastanek le-teh. Določanje bonitetne ocene poteka preko informacijskega programa scoring. V banki obstaja več vrst izračuna bonitetne ocene oz. scoringa (Interno gradivo banke, 2006):

- **Pre scoring** – že ob prvem kontaktu s komitentom se izdelava splošna hitra ocena sposobnosti, ki jo izdelava telefonski operater. Uporabna je predvsem v primerih, ko hoče interesent na hitro izvedeti kakšne so njegove možnosti pridobitve posojila, na ta način tudi banka pridobi hitro sliko o ustreznosti potencialnega kreditjemalca. To oceno imenujemo prescoring in se naredi izključno za pridobitev prvega vtisa o stranki. Ko stranka že ima kakšnega izmed produktov v banki, se prescoringa ne dela več.
- **Scoring kredit/leasing/jamstvo** – se naredi kot podlaga za ocenitev bonitete pri kreditnih ali leasing poslih. Izdelava scoringa je predvidena tudi v primeru podaljšanja dobe odplačevanja.
- **Scoring TRR** – naredi se kot podlaga ocene kreditne sposobnosti za odpiranje transakcijskega računa, kar v nadaljevanju pogojuje ustrezno odobritev ter dodelitev limita v skladu z internimi smernicami. Scoring TRR se naredi ob vsakem novem odprtju računa in ob zahtevku po povišanju limita.
- **Scoring povod ročno** – se naredi kot podlaga za ocenitev bonitete pri obstoječi stranki in je neodvisen od posla in produkta pri stranki. Izdelava se ga, če se spremeni kakšen izmed dejavnikov,¹⁵ ki pomembno vplivajo na boniteto, pri tem pa pride do spremembe pri produktu.
- **Scoring Batch** – poteka avtomatsko, zažene se ga periodično in upošteva vse spremembe pri stranki, ki so se zgodile v obdobju. V primeru spremenjene bonitete se

¹⁴ Banka oceni, da ob izpolnjevanju vsaj enega izmed teh kriterijev, stranka v nobenem primeru ni sposobna za kreditni posel in jo zavrne. Zaradi zaupnosti podatkov ne navajam, kateri so ti kriteriji.

¹⁵ Scoring povod ročno se naredi tudi v primeru sprostitev ali delne sprostitev zavarovanj (npr. poroka, hipotek...).

sprememba ustrezno shrani v sistem. Namen batch scoringa je v aktualizaciji podatkov, saj se na ta način periodično preverja kreditna sposobnost komitenta.

4.3.2 Ugotavljanje kreditne sposobnosti in določanje bonitete pravnih oseb

Banka upošteva veliko različnih kvantitativnih in kvalitativnih dejavnikov, ki opredeljujejo uspešnost poslovanja podjetja. Praviloma velja, da mora banka pridobiti karseda veliko informacij o stranki, saj na podlagi več dejavnikov lažje določijo splošno kreditno sposobnost.

Pristojni svetovalec oz. kreditni referent mora pridobiti vse podatke, ki so potrebni za izračun kreditne sposobnosti. Na podlagi izračuna oblikuje ponudbo, ki jo je banka pripravljena ponuditi potencialnemu komitentu, in pripravi odgovor na njegovo prvotno povpraševanje po produktu banke. Izračun scoringa je v primeru izbrane poslovne banke sestavljen iz petih osnovnih komponent (Interno gradivo banke, 2007):

- **ovrednotena bilančna boniteta,**
- **score vrednost,**
- **sposobnost stranke,**
- **vedenje,**
- **ocena svetovalca.**

Bilanca podjetja predstavlja osnovo določitve bonitete za pravne osebe. Na začetno oceno sposobnosti vpliva samo davčna bilanca, vendar v banki pogosto analizirajo vmesne in pa tudi planske bilance, ki še natančneje pokažejo kreditno sposobnost podjetja. Program za analizo bilanc na podlagi vnosa bilance izračuna bilančni bonitetni indikator, ki predstavlja splošno oceno kvalitete in stabilnosti bilance. Ovrednotena bilančna boniteta ima največji ponder¹⁶ pri izračunu končnega bonitetnega razreda.

Score vrednost se izračunava na podlagi števila zaposlenih, pravne oblike, datuma ustanovitve, deleža izvoza in načrtov glede investicij. Tudi pri tej komponenti ima obseg prometa vpliv na pomembnost score vrednosti pri izračunu končne bonitetne ocene. Višji kot je, manjši vpliv ima.

Sposobnost stranke je za ovrednoteno bilančno boniteto druga najpomembnejša komponenta pri izračunu scoringa. Podlaga zanjo je bilanca podjetja, vendar se tukaj osredotoča predvsem na prosti denarni tok in izkaz finančnega toka.

Izračun vedenja je odvisen predvsem od izkušenj banke s kreditojemalcem v preteklosti. Največji vpliv ima koriščenje limita in število dni nedovoljenih prekoračitev pri izpolnjevanju

¹⁶ Ponder ovrednotene bilančne bonitete je odvisen tudi od višine prometa v podjetju. Čim višji je promet podjetja, tem večji pomen ima ovrednotena bilančna boniteta za izračun končne ocene kreditne sposobnosti.

obveznosti do banke. Če stranka svoje dolgove redno odplačuje in velikokrat ne koristi limita, to pozitivno vpliva na izračun končnega bonitetnega razreda.

Pristojni svetovalec ob stiku s stranko dobi določen vtis o stranki in o tem, kakšne namene ima posojilojemalec. Na podlagi te subjektivne ocene ga razporedi v določen razred petstopenjske lestvice. Ocena svetovalca je izmed vseh petih komponent najmanj pomembna, vendar kljub temu lahko pomembno vpliva na oceno kreditne sposobnosti komitenta (Interno gradivo banke, 2007).

4.3.3 Ugotavljanje kreditne sposobnosti in določanje bonitete fizičnih oseb

Pri ugotavljanju kreditne sposobnosti komitenta mora pristojni svetovalec od potencialnega komitenta zahtevati vrsto dokumentov, ki potrjujejo njegovo identiteto in življenjsko situacijo. Poleg nosilca kreditnega posla je izračun kreditne sposobnosti potreben tudi za nosilca zavarovanja (poroki).

Sistem zahteva vnos vrste podatkov o stanju kreditojemalca, pri tem velja, da so nekateri podatki nujni za izračun, drugi pa so zaželeni, saj vplivajo na natančnejšo izračunano bonitetno oceno. Ker je treba pridobiti veliko različnih podatkov, je nujno, da svetovalec preveri vse podatke, ki mu jih je posredoval komitent, saj lahko v nasprotnem primeru pride do manipulacij.

Najpomembnejšo komponento predstavlja izračun prostega razpoložljivega dohodka, kjer se upoštevajo vsi dohodki, ki jih pridobiva komitent, in odhodke, ki izhajajo iz njegove življenjske situacije.

4.3.4 Posledica ocene kreditne sposobnosti

V banki je natančno določen pravilnik,¹⁷ ob kakšni stopnji tveganja banka gre v posel. Ob pozitivno izračunani bonitetni oceni ima svetovalec pristojnost samostojne odobritve posla v višini svojih pooblastil. Pri tem velja pravilo, da čim boljša je kreditna ocena, tem bolj ugodno je posojilo za kreditojemalca, saj banka ob boljši oceni prevzema manjše tveganje.

Tudi pri strankah, kjer bonitetna ocena ne pokaže pozitivnega rezultata, na podlagi katerega se lahko odobri posel, ima svetovalec možnost zahtevati dodatno analizo podjetja, če meni, da bonitetni razred ne pokaže prave stopnje tveganja. Dodatne strokovne analize potrjujejo ali ovržejo domneve svetovalca, o končni odobritvi posla pa se odloča na kreditni seji, kjer se na podlagi vseh predstavljenih dejstev kreditni odbor odloči o zavrnitvi ali sprejemu posla.

¹⁷ Pravilnik o odobravanju kreditov.

4.3.5 Možnosti za izboljšave procesa ocenjevanja kreditne sposobnosti

V proučevanju sistema za določanje kreditne sposobnosti bi lahko proučevana banka več časa namenila sami kontroli vhodnih podatkov, ki jih vnašajo svetovalci. Možnost napačnega vnosa in posledično napačne obdelave podatkov je relativno visoka. Banka bi za izboljšavo kontrole podatkov lahko uvedla različne aplikacijske kontrole, ki bi onemogočale vnos napačnih podatkov. Tudi organizacijske kontrole, zasnovane na principu štirih oči, bi lahko pripomogle k izboljšavi kontrole podatkov.

Banka bi v večji meri morala upoštevati povezane osebe, saj zaenkrat nima naprednega sistema, ki bi lahko natančno določal povezane osebe in z njimi povezano oceno kreditne sposobnosti. Ugotovitev povezanih oseb je problematično, v kolikor gre za povezanost preko sorodstvenih in poslovnih oseb. Banka bi lahko poskusila z uvedbo pisnih izjav, v kateri bi se stranka izrekla o zvezi s povezanimi osebami.

Pomanjkljivost se kaže tudi v sami spremljavi bonitete kreditnojemalca v času kreditne pogodbe, saj se pogosto zgodi, da stranko aktivno spremljajo le na začetku, kasneje pa se spremljava zmanjšuje. V banki bi morali več pozornosti nameniti tej sprotni spremljavi, saj se kreditna sposobnost strank skozi obdobje spreminja. Svetovalce je treba s šolanji in raznimi pravilniki spodbuditi, da bodo motivirani za spremljavo strank tudi po odobritvi kreditnega posla.

Proces odobritve kreditnega posla je pogosto predolg, kar se zlasti kaže pri kreditnih predlogih, ki jih najprej oceni svetovalec, nato kreditni analitik in na koncu še kreditni odbor. Potrebno bi bilo nenehno izboljševati odzivnost na povpraševanje komitentov, saj hitrost marsikdaj pogojuje končno izvedbo kreditnega posla. V banki bi bilo potrebno prilagajati kreditni proces potrebam trga in ga v skladu s cilji banke nenehno izboljševati.

V sami analizi podjetja bi v banki lahko v večji meri upoštevali tudi plane in načrte podjetij, kar zlasti velja za velika podjetja. V procesu ocenjevanja kreditne sposobnosti fizične osebe bi pa lahko več pozornosti namenili ugotavljanju zadolženosti komitentov pri drugih finančnih institucijah in na podlagi tega še natančneje ocenili njegovo prihodnjo kreditno sposobnost.¹⁸

4.4 Analize gibanja celotnega kreditnega portfelja v banki

Z namenom obvladovanja kreditnega tveganja morajo banke razviti in uporabljati postopke in informacijske sisteme za učinkovito spremljanje in nadzor značilnosti in kvalitete kreditnega portfelja. V bankah so določena pravila za spremljave in analize celotnega kreditnega portfelja, ki so sestavni del politik upravljanja s kreditnim tveganjem. Kreditni portfelj se

¹⁸ V bankah že poteka projekt Sisbon, ki bo omogočil vpogled v celotno zadolženost komitenta v bančnem sistemu.

analizira na podlagi več dejavnikov, ki prispevajo k celotni sliki portfelja banke. Namen analiz kreditnega portfelja je ugotavljanje trendov in značilnost portfelja in predstavljajo temelj za oblikovanje kreditnih politik banke. Ocena prihodnjih gibanj na osnovi preteklih pokazateljev je pomemben element celotne slike o prevzetem nivoju kreditnega tveganja v banki.

Eden glavnih ciljev analiz kreditnega portfelja je **preprečevanje koncentracije kreditnega tveganja**, saj koncentracija povečuje odvisnost banke od posameznega dejavnika. Prekomerna koncentracija povečuje občutljivost banke na neugodne spremembe na področju, kjer so skoncentrirani kreditni posli in na poslabšanje zavarovanj. Koncentracija kreditnega tveganja se pojavi, kadar vsebuje portfelj banke prekomeren obseg¹⁹ do (Proces ocenjevanja tveganj, 2007, str. 25):

- kreditnih poslov do posamezne osebe, skupine povezanih oseb, posamezne panoge oz. dejavnosti, geografske regije, posamezne tuje države ali skupine podobnih držav,
- ene vrste kreditnih poslov,
- kreditnih poslov z eno vrsto zavarovanja,
- kreditnih poslov z zapadlostjo v ozkem časovnem koridorju.

Skrbno in previdno upravljanje kreditnega portfelja vključuje minimiziranje tveganja koncentracije z razvijanjem in uporabo politik ter postopkov za zagotavljanje razpršenosti kreditnega tveganja. Zato morajo biti v kreditni politiki banke jasno določeni:

- cilji glede sestavljenosti in koncentracije portfelja,
- omejitve izpostavljenosti do posameznih komitentov, skupin povezanih komitentov, panog, geografskih regij ter novih in že obstoječih produktov.

4.4.1 Značilnosti kreditnega portfelja slovenskih bank in izbrane poslovne banke

Skupen portfelj slovenskih bank analizira Banka Slovenije, ki proučuje gibanje celotnega portfelja na ravni malih, velikih bank in bank v večinski tuji lasti. Banka Slovenije izdaja mnenje o gibanju in analizah kreditnega portfelja in pričakovanih gibanja portfelja v prihodnosti. Pri tem skuša ugotoviti tudi dejavnike, ki so na spremembe vplivali.

Tudi v izbrani banki skrbno spremljajo in analizirajo kreditni portfelj. Analize se izdelujejo mesečno, kreditni portfelj pa se analizira po različnih dejavnikih. Na podlagi analiz se izdelujejo poročila o koncentraciji tveganja in ugotavljajo trendi gibanja portfelja. Glavni namen portfeljskih analiz je zagotovitev optimalnega stanja kreditnega portfelja, ki se dosega s prilagajanjem kreditne politike banke.

¹⁹ Kje je tista meja, ki za banko prikazuje prekomeren obseg, je odvisno od vsake banke posebej in je zapisana v pravilnikih banke.

K povečanju izpostavljenosti bank kreditnemu tveganju v letu 2006 so najbolj vplivali naslednji dejavniki (Poročilo o finančni stabilnosti, 2007, str. 74):

- zniževanje kreditnih standardov predvsem pri stanovanjskih posojilih,
- visoka rast izpostavljenosti do tujine in višja ocena tveganosti izpostavljenosti do držav nekdanje Jugoslavije,
- naraščanje števila velikih izpostavljenosti.

Banke najbolj povečujejo obseg terjatev do najmanj tveganih panog (npr. finančno posredništvo). Največji delež izpostavljenosti imajo banke do predelovalnih dejavnosti, vendar se delež te izpostavljenosti v zadnjih letih zmanjšuje. Hitreje kot izpostavljenost do panog industrije raste izpostavljenost do storitvenih panog. Razpršenost izpostavljenosti med panogami se povečuje, kar kaže na zmanjševanje izpostavljenosti bank kreditnemu tveganju zaradi koncentracije portfelja (Poročilo o finančni stabilnosti, 2007, str. 74-81).

4.4.1.1 Zavarovanost kreditnega portfelja slovenskih bank in izbrane banke

Poleg razmerja med višino posojila in vrednostno zastavljenega premoženja je za banke pomembna tudi oblika zavarovanja. Izpostavljenost bank kreditnemu tveganju opredeljuje med drugim tudi delež nezavarovanih posojil, pri zavarovanih posojilih pa likvidnost zastavljenega premoženja (Poročilo o finančni stabilnosti, 2007, str. 75-76).

Tabela 1: Struktura obstoječih posojil podjetjem in gospodinjstvom glede na vrsto zavarovanja

v%	Posojila podjetjem		Posojila gospodinjstvom	
	2005	2006	2005	2006
zavarovana posojila	71,4	70,1	99,7	96,9
> z zastavo nepremičnin	28,0	28,3	35,3	51
> pri zavarovalnici	0,1	0,8	35,1	27,5
> z vrednostnimi papirji	7,2	7,5	0,2	1,1
> z drugimi oblikami zavarovanj	36,1	33,5	29,1	17,3
nezavarovana posojila	28,6	29,9	0,3	3,1
skupaj	100%	100%	100%	100%

Vir: Poročilo o finančni stabilnosti, 2007, str. 76

V tabeli 1 vidimo da je stopnja zavarovanja veliko večja pri gospodinjstvih, kot pri posojilom podjetjem. Zaradi vse večje konkurence se povečuje delež nezavarovanih posojil, kar povečuje kreditno tveganje celotnega bančnega sektorja. Vse več posojil je zavarovanih z zastavo nepremičnin, kar je zlasti opazno pri posojilih gospodinjstvom. Zaradi vse večje ponudbe kreditov, ki se lahko zavarujejo z zastavo vrednostnih papirjev ali točk vzajemnih skladov, se viša tudi delež posojil, zavarovanih s tem instrumentom. V prihodnosti lahko pričakujemo nadaljnjo zmanjševanje celotnega deleža zavarovanih posojil, saj so banke pripravljene sprejemati vse višje kreditno tveganje.

V strukturi novih posojil je največji delež nezavarovanih posojil v manjših bankah in bankah v tuji lasti. Bolj konzervativne so pri odobravanju novih posojil velike banke, ki imajo najmanj nezavarovanih posojil.

V proučevani poslovni banki imajo največ posojil, zavarovanih z zastavo nepremičnin, njihov delež pa se nadpovprečno povečuje. Veliko odstopanje od povprečja je vidno tudi pri nezavarovanih terjatvah, katerih delež je v banki sorazmerno visok. Banka v zadnjem času zmanjšuje ta delež tveganih posojil. Pri teh terjatvah je kreditno tveganje največje, zato je nujno sprotno in učinkovito spremljanje portfelja nezavarovanih posojil. Zanimljiv delež posojil je zavarovan pri zavarovalnici, povečuje pa se delež posojil, zavarovanih z vrednostnimi papirji in odkupno vrednostjo življenjskega zavarovanja.

4.4.1.2 Kakovost portfelja slovenskih bank in izbrane banke

V skladu s Sklepom o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic (2006) banke razvrščajo svoje terjatve v bonitetne razrede od A do E.²⁰ Boljši bonitetni razredi pomenijo boljšo kakovost kreditnega portfelja.

Tabela 2: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev

	razvrščene terjatve		banka X
	2005	2006	2006
skupaj v mio €	25.209	31.581	/
	struktura v %	struktura v %	struktura v %
A	83,3	77,1	86,4
B	11,8	18,8	10,1
C	2,4	1,6	1,7
D	1,1	1,2	1,2
E	1,3	1,4	0,5
skupaj	100%	100%	100%

Vir: Poročilo o finančni stabilnosti, 2007, str. 79 ; Interno gradivo izbrane banke, 2007.

Obseg razvrščenih terjatev se je v letu 2006 povečal za 25,6% in znaša 31,5 mrd €. Povečuje se delež najslabših terjatev v bonitetah D in E. Delež terjatev v boniteti A se je znižal, povečal pa se je delež v boniteti B. Manjše banke imajo v primerjavi z velikimi bankami večji delež izpostavljenosti v najboljših bonitetnih skupinah, kar kaže na večjo učinkovitost manjših bank pri spremljavi komitentov in upravljanju s kreditnimi tveganji.

²⁰ Za terjatve razvrščene v boniteto E oblikujejo največjo stopnjo slabitev, za terjatve v boniteto A pa najmanjšo stopnjo slabitev.

V izbrani poslovni banki imajo v primerjavi s povprečno strukturo kvalitete kreditnega portfelja več komitentov razporejenih v najboljšo bonitetno skupino, nižji je tudi delež najslabših terjatev, kar govori o dejstvu, da banka nadpovprečno obvladuje kreditno tveganje.

5 Nov kapitalski sporazum - Basel II

Nov kapitalski sporazum naj bi nadomestil starega in pokazal, koliko kapitala bančne institucije resnično potrebujejo. Čeprav je prvotno namenjen mednarodno aktivnim bankam, naj bi bili njegovi predpisi sčasoma primerni za vse banke, s čimer bi dosegli mednarodno primerljivost. Poslanstvo novega kapitalskega sporazuma je skrb za stabilno in varno poslovanje mednarodnega finančnega sistema. Novost v predlaganem sporazumu predstavljata drugi in tretji steber, ki kvalitativno dopolnjujeta prvega. Bistvo novega sporazuma naj bi bilo še poglobljeno zagotavljanje stabilnosti bančnega poslovanja, s povečanjem varnosti bančnega sistema in mednarodne preglednosti. V izračun potrebnega kapitala sta po novem sporazumu vključena tudi operativno in tržno tveganje; ravno operativno tveganje so banke v preteklosti preveč podcenjevale.

5.1 Od Basla I do Basla II

Prvotni baselski sporazum Basel I je bil namenjen za izračun minimalnih kapitalskih zahtev za kreditno tveganje bančno najbolj razvitih držav. Glavni namen je bil enoten izračun kapitala, ki ga je kasneje sprejel celoten bančni sektor, saj je bil njegov izračun enostaven in pregleden. Kapital se je najprej izračunaval le za namen kreditnega tveganja in kasneje tržnega tveganja, vendar se je kmalu pokazalo, da bo treba višino kapitala prilagoditi še drugim vrstam tveganj, predvsem operativnim tveganjem, saj so ravno operativne napake botrovale propadu mnogih bank.

Baselski kapitalski sporazum iz leta 1988 je vzpostavil prve temelje za primerjavo povezanosti med tveganostjo bančne aktive in minimalno višino kapitala, ki ga banka mora oblikovati. Kmalu se je pokazala potreba, da se podobni predpisi zagotovijo tudi na področju tržnih tveganj, kar je leta 1996 pripeljalo do objave predloga dopolnil baselskega kapitalskega sporazuma, ki so konkretno zadevale tržna tveganja.

V tem sporazumu za izračun kapitala tržnih tveganj je bilo opredeljeno, da lahko banke poleg t.i. standardnega modela uporabljali tudi svoj interni model. Pri tem se je izhajalo iz domneve, da banke z razvito metodo upravljanja tveganj in napredno metodologijo lahko same najboljše ocenijo izpostavljenost tržnim tveganjem. Kasnejše analize so pokazale, da je bil to zelo dober ukrep.

Kmalu se je z razvojem bančnega sektorja pokazala potreba po ureditvi kreditnih tveganj. Glavni problemi so se pojavljali v okviru raznovrstnih konceptualnih pristopov, ki so se med bankami vedno bolj razlikovala. Še bolj tehten razlog za ukrepanje je bilo dejstvo, da prvotni baselski dogovor predpisuje enak odstotek kapitala za sredstva, ki se lahko zelo razlikujejo po svojem dejanskem prispevku k tveganosti celotnega portfelja. To je spodbudilo številne banke k t.i. kapitalski arbitraži, ki se izvaja tako, da se iz bilance izločijo tista sredstva, ki so manj tvegana, za njih pa so zahtevane relativno visoke uteži v tehtani tvegani aktivni (proces listninjenja). Na ta način so se kreditna tveganja umetno prevedla v tržna tveganja, ki so kapitalsko manj zahtevna (Barle, Žunič, 2001, str. 97-101).

Med bančno stroko je prihajalo do vse močnejših zahtev po novem kapitalnem sporazumu, saj je obstoječ sporazum pokazal veliko strateških napak, ki so se najbolj kazale v nezmožnosti prilagajanja novim trendom bančnega poslovanja. Kapital nekaterih največjih bank je zaradi pritiska konkurence postajal že nevarno nizek in bi lahko ogrozil stabilnost finančnega sistema.

Tabela 3: Dolga pot do Basla II

Julij 1998	V Baslu se odločijo spremeniti kapitalni sporazum iz leta 1988.
September 1998	Predsedujoči baselskega komiteja, W. McDonough, objavi, da v Baslu začnejo z intenzivnim delom, ki naj bi pripeljal do prvega osnutka novega sporazuma v enem letu oz. do končnega dokumenta v dveh letih.
December 1998	Delovna skupina pod vodstvom C. Norgena, direktorja švedske finančne regulatorne institucije, začne s pripravljanim sprememb.
Junij 1999	Baselski komite izda prvi dokument za razpravo, v katerem je predstavljena tristebna struktura novega kapitalnega sporazuma.
Januar 2001	Objavljen je drugi dokument za petmesečno razpravo (do konca maja 2001). Priprava končnega dokumenta naj bi bila zaključena do konca leta 2001, uveljavitev novih pravil je načrtovana za leto 2004.
Marec/april 2001	Baselski komite izvede prvi krog kvantitativne študije učinkov (QIS), banke se ukvarjajo z zbiranjem kompleksnih podatkov, Basel z njihovo standardizacijo.
Poletje 2001	Študija učinkov razkrije resne probleme v zvezi s predlaganimi novostmi: bolj sofisticirane oblike merjenja tveganj vodijo v višje kapitalne zahteve, in ne nižje, kot je bilo zamišljeno.
Junij 2001	Baselski komite v okviru razprave v zvezi z drugim osnutkom kapitalnega sporazuma prejme na tisoče strani kritik, predlogov, pripomb. Petega junija je javno objavljena zamuda pri izdaji končnega dokumenta, in sicer je tretji dokument za razpravo napovedan za začetek leta 2002, končni dokument pa za konec 2002. Predvidena uveljavitev novih pravil v letu 2005.
November 2001	Vpliv novih, nekoliko spremenjenih pravil je testiran v okviru drugega kroga študije učinkov (QIS2).
December 2001	Ponovna sprememba terminskega načrta. Pred objavo tretjega dokumenta za razpravo je potreben še en krog študije učinkov.
Marec 2002	Oblikovanje vprašalnika za zadnjo študijo učinkov v sodelovanju z bankami.
Junij 2002	Začetek zadnjega kroga študije učinkov (QIS3).
April 2003	Izdan je zadnji t.i. posvetovalni dokument (CP3), z namenom pridobiti še zadnje pripombe za spremembo priporočenih pravil za določanje kapitalne ustreznosti bank.

Junij 2004	Izid novega kapitalskega sporazuma – Basel II.
Leto 2006	Banke bodo vzporedno uporabljale pravila Basel I in Basel II.
2006/2007	Basel II v praktični uporabi.

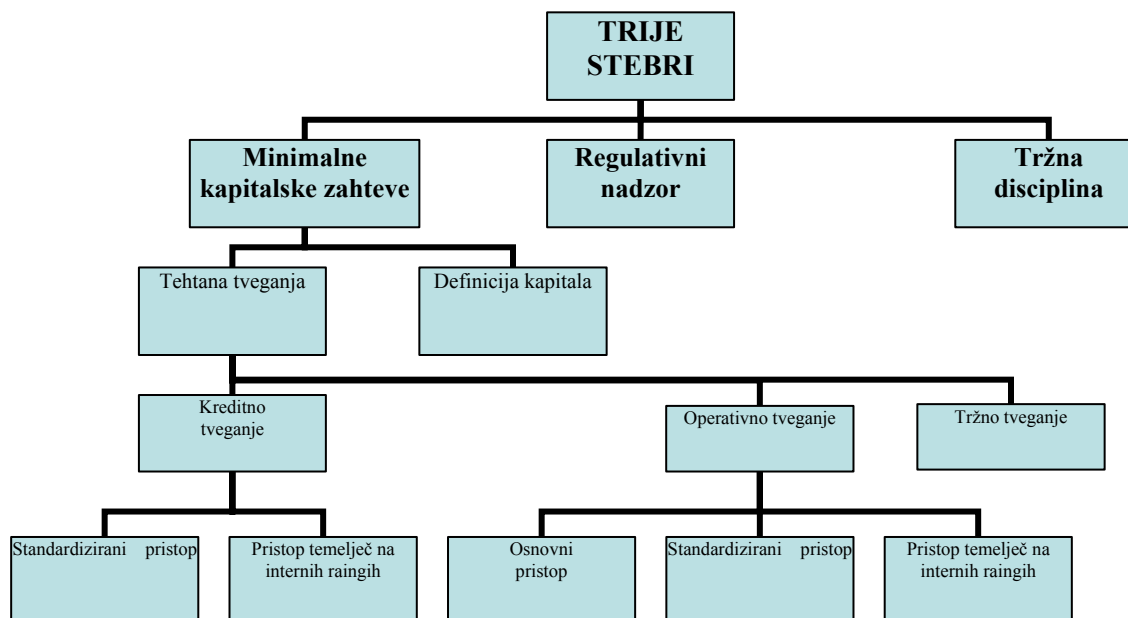
Vir: Westlake, 2002, str. 63

Vse več pomanjkljivosti je pripeljalo do tega, da so leta 1998 začeli razvijati in pripravljati nov kapitalski sporazum, ki so ga še kar nekaj let dopolnjevali in izpopolnjevali. Glavni razlog dolge implementacije sporazuma je bil ravno namen zagotoviti čim boljše kapitalsko ureditev, ki bi jo banke v celoti sprejele. Tako so komaj leta 2004 potrdili nov kapitalski sporazum, ki je v celoti nadomestil starega in je bil potrjen in sprejet s strani vseh članic G-10.²¹

5.2 Temelji novega kapitalskega sporazuma

Nov kapitalski sporazum temelji na treh stebrih, ki se med seboj kvalitativno dopolnjujejo.

Slika 2: Tristebni kapitalski sporazum

Vir: Sušnik, 2001, str. 2

²¹ Skupina držav G-10 se nanaša na bančno najbolj razvite države, z njihove strani je bila ustanovljena Banka za mednarodne poravnave. Članice G-10 so Belgija, Nizozemska, Japonska, ZDA, Nemčija, Italija, Francija, Velika Britanija, Kanada, Švedska, Švica.

5.2.1 Prvi steber – minimalne kapitalske zahteve

Prvi steber predstavlja temelj novega kapitalskega sporazuma. Predstavlja nam postopek izračuna minimalne višine kapitala, ki ga morajo banke v okviru svojih tveganj zagotavljati. Kapitalske zahteve naj bi po tem pristopu odražale višino kapitala, ki je dejansko potrebna in prilagojena dejanskemu tveganju. Staremu kapitalskemu sporazumu so pogosto očitali, da ne odraža dejanskega tveganja, ki so mu banke izpostavljene, in zanemarja nekatera tveganja, ki so jim banke izpostavljene; prvi steber novega sporazuma naj bi odpravil to pomanjkljivost.

Osrednji del kapitalskega sporazuma še vedno predstavlja ugotavljanje minimalnih kapitalskih zahtev (prvi steber), ki naj bi bilo po zaslugi spremenjene metodologije merjenja bolj občutljivo na različne stopnje kreditnega tveganja v bankah in bolj prilagojeno realnosti na finančnih trgih (Sušnik, 2006, str. 1).

5.2.1.1 Sestavine izračuna kapitala

Za izračun minimalnih kapitalskih zahtev morajo banke izračunati kapitalsko zahtevo za:

- kreditno tveganje (izračunava se že od začetka),
- tržno tveganje (dopolnilo k Baslu I, leta 1996),
- operativno tveganje (novost v Baslu II).

Kapitalski koeficient izračunamo kot razmerje med celotnim kapitalom in tehtano aktivo, ki jo lahko izračunamo z naslednjo funkcijo:

$$\text{Kapitalski koeficient} = \frac{\text{Kapital}}{\text{Kapitalske zahteve za kred. tveganje} + \text{operativno tveganje} + \text{tržno tveganje}}$$

Vir : The New Basel Capital Accord, 2001a, str.1

Najbolj pomembno in zahtevno je za večino bank izračunavanje kapitalske zahteve za kreditno tveganje, kjer ima banka možnost izbire med pristopi, opisanimi v poglavju 5.3.

Novost v prvem stebru je izračun kapitalske zahteve za operativno tveganje. V preteklosti je prav podcenjevanje pomembnosti operativnih tveganj botrovalo težavam nekaterih poslovnih bank, veliko bank je tudi propadlo. Z vse večjo avtomatiziranostjo bančnih postopkov se je tudi verjetnost napak v sistemskih rešitvah povečala, morebitne napake pa imajo lahko zelo velike posledice na varno in uspešno poslovanje banke. Zato je baselski komite enotno sprejel odločitev, da se v izračun minimalne kapitalske zahteve po novem vključijo tudi ta tveganja. V bankah bo to zahtevalo dodatno delo in večji potreben kapital, vendar se vsi zavedajo, da je ta ukrep nujen.

Za izračun kapitalske zahteve operativnih tveganj imajo banke na izbiro tri metode (Janevska, Rotovnik, 2002, str. 1):

- **Enostavni pristop** – kapitalska zahteva se enostavno pridobi s produktom med bruto dohodkom in alfa faktorjem predlagan v višini 15%.
- **Standardizirani pristop** – banka razdeli svoje poslovanje v osem področij ter ugotovi dohodek za vsako izmed njih. Za namen kapitalske zahteve je treba bruto dohodek vsakega poslovnega področja pomnožiti z beta faktorjem .
- **Pristop z internimi modeli** – zahteva uporabo internih bančnih sistemov za merjenje različnih vrst izgub operativnega tveganja.

5.2.2 Drugi steber – regulativa

Drugi steber ne predstavlja dodatne vsebinske dopolnitve, ampak ga je treba razumeti kot kvalitativen dodatek prvemu. Nova kapitalska ureditev v drugem stebru predstavlja regulativni nadzor o korektnosti in pravilnosti ocenjevanja tveganj. Korektnost ocenjevanja se bo zagotovila s strani ustreznih nadzornih institucij. Le-te z regulativnim nadzorom, na katerem temelji drugi steber, ugotavljajo, ali banke zagotavljajo ustrezno raven kapitala glede na tveganje, ki so mu izpostavljene. Glavni cilj regulative je preverjanje kapitalske moči bank in ustreznosti višine kapitala, ki pokrivajo tveganja.

Nadzorna institucija bo temeljito preverjala ustrezno raven kapitala in ima možnost zahtevati povečanje kapitalske ustreznosti nad predpisani minimum, če oceni, da so tveganja v banki posebej visoka.

Vsebina drugega stebra je razdeljena na štiri osnovna načela, ki se medsebojno dopolnjujejo (Sušnik, 2006, str. 7):

- Banke naj bi absolutni znesek svojega kapitala prilagajale tveganosti svojega poslovanja tako, da bi ves čas poslovale nad predpisanim minimumom; v nasprotnem primeru morajo nadzorniki imeti moč zahtevati povečanje kapitala nad omenjeni minimalni nivo.
- V bankah morajo biti vzpostavljeni interni sistemi za celovito oceno njihove kapitalske ustreznosti, izdelane morajo biti strategije za doseganje in vzdrževanje njihove želene oz. ustrezne kapitalske moči.
- Nadzorniki morajo preverjati in vrednotiti interne ocene kapitalske ustreznosti banke ter njihove strategije, kot tudi izpolnjevanje predpisanega minimuma.
- Nadzorniki morajo ukrepati takoj, ko obstaja nevarnost, da kapital banke pade pod nivo, ki ga označujemo za varnega.

Čeprav je nadzorna institucija odgovorna za določanje predpisov in izračunov kapitalne ustreznosti bank, je dolžnost poslovne banke, da dokaže, da je njen izračun pravilen in zasnovan na zahtevanih standardih izračuna.

5.2.3 Tretji steber – tržna disciplina

Banka bo po tretjem stebru morala javno objavljati določene podatke in informacije o njihovem poslovanju. Glavni namen te zahteve je, da bodo banke že v osnovi težile k varnejši obliki poslovanja, saj bodo vsi podatki javno objavljeni.

Banke so mnenja, da bo tretji steber za njih pomenil dodatno delo in finančno obremenitev. Baselski komite zavrača očitke, saj menijo, da banke v veliko primerih že zbirajo zahtevane podatke, tretji steber pa bo pomenil le nadgradnjo preglednosti in kvalitete podatkov. Po drugi strani pa bodo banke imele korist od kapitalnih zahtev, ki bodo postavljene na bolj sofisticirani osnovi (Janevska, Rotovnik, 2002, str. 19).

Pomisleki bank se pojavljajo glede na razkritja nekaterih podatkov, ki bi lahko ogrozili konkurenčni položaj bank, vendar pa baselska komisija meni, da je meja med želenimi razkritji in zaščito konkurenčnih in zaupnih podatkov jasno določena. Objavo podatkov bodo pri vseh bankah urejali enotni predpisi, ki bodo zagotavljali kvalitetno primerjavo bančnega poslovanja, ki bo primerljivo tudi na mednarodni ravni.

Ponavadi tržna disciplina ne deluje v državah s šibkim nadzornim sistemom, vendar bi bilo ravno tam to najbolj potrebno. Odprtje bančnega sektorja tuji konkurenci bi lahko prispevalo k okrepitvi učinkovite tržne discipline, saj bi večja konkurenca na trgu prisilila tudi domače banke k izboljšanju svojega poslovanja in k bolj transparentnemu komuniciranju v bančnem poslovanju (Sušnik, 2002, str. 15).

5.3 Določanje minimalnih kapitalnih zahtev za kreditno tveganje

Za izračun kapitalnih zahtev za kreditno tveganje v okviru novega kapitalnega sporazuma imajo banke možnost izbire med standardiziranim pristopom, pristopom temelječim na internih ratingih (IRB), in naprednim pristopom, temelječim na internih ratingih.

5.3.1 Standardizirani pristop

Standardizirani pristop je najenostavnejši izmed pristopov, ki ga bodo banke uporabljale za merjenje kreditnega tveganja. V bistvu je standardizirani pristop nadgradnja sedanjega pristopa, ki so mu odpravili nekatere pomanjkljivosti in dodali nove metode. Največja novost

standardiziranega pristopa je, da temelji na bonitetnih ocenah zunanjih bonitetnih institucij. Prav uporaba zunanjih ratingov sproža marsikatero pomisleke v zvezi z usposobljenostjo bonitetnih agencij, problem postavlja tudi t.i. kupovanje ratingov.²²

Ravno zaradi tega je baselski komite postavil visoke standarde za priznavanje bonitetnih institucij. Vsaka izmed njih bi morala izpolnjevati visoke zahteve, ki se bodo kazale v primerni objektivnosti, transparentnosti, mednarodni dostopnosti, javnim razkritjem metodologij za določanje bonitet, kredibilnosti in zagotovljeni neodvisnosti. Vsaka agencija, ki bo dobila dovoljenje za primerno zunanjo bonitetno institucijo, bo s strani nadzornega organa tudi redno kontrolirana.

Dodatna potreba po zunanjih ratingih bi lahko povzročila hiter nastanek novih agencij in okrepitev na področju analiz tveganj. Pritiski za doseganje dobička bi lahko zmanjšali vlaganja agencij v kadre in informacijsko tehnologijo, kar je še le razlog več, da so stroge zahteve za priznavanje rating agencij upravičene (Rubin, 2002, str. 8).

Pri ocenjevanju tveganosti držav naj bi zunanji ratingi po novem nadomestili razlikovanje med članicami in nečlanicami OECD. Nov pristop ocenjevanja tveganosti držav bo temeljil na več utežeh tveganja oz. več bonitetnih razredih. Tako bo za vsako državo na razpolago bonitetna ocena, ki bo odražala tveganost države glede kreditnega tveganja (Sušnik, 2006, str.3).

5.3.1.1 Kategorije izpostavljenosti in uporaba uteži tveganja

V praksi bo banka vse svoje izpostavljenosti tehtala z utežjo tveganja, ki jo je predpisal baselski komite. Pri tem je logično, da si bodo banke prizadevale, da bodo lahko upravičeno uporabljale nižje uteži tveganja, kar bi posledično pomenilo manjšo kapitalsko zahtevo.

Tveganju prilagojena aktiva predstavlja osnovo za izračun kapitalske zahteve za kreditno tveganje, saj minimalni kapital za kreditna tveganja predstavlja 8% tega zneska. Predpisan odstotek kapitala se z novim kapitalskim sporazumom ni spremenil, spremenjen je le način za izračun tveganju prilagojene aktive.

Za izračun tveganju prilagojene aktive mora banka vsako svojo izpostavljenost, za katero v skladu s Sklepom o tržnih tveganjih ne izračunava kapitalske zahteve za tržna tveganja, razvrstiti v eno od naslednjih kategorij izpostavljenosti:

- (a) izpostavljenosti do enot centralne ravni držav in do centralnih bank,
- (b) izpostavljenosti do enot regionalne ali lokalne ravni držav,
- (c) izpostavljenosti do oseb javnega sektorja,
- (d) izpostavljenosti do multilateralnih razvojnih bank,

²² Banke bi lahko imele vpliv na ocene bonitetnih institucij.

- (e) izpostavljenosti do mednarodnih organizacij,
- (f) izpostavljenosti do institucij,
- (g) izpostavljenosti do podjetij,
- (h) izpostavljenosti iz naslova bančništva na drobno,
- (i) izpostavljenosti, zavarovane z nepremičninami,
- (j) zapadle postavke,
- (k) regulatorno zelo tvegane izpostavljenosti,
- (l) izpostavljenosti iz naslova naložb v krite obveznice,
- (m) pozicije v listinjenju,
- (n) izpostavljenosti do institucij ali podjetij s kratkoročno bonitetno oceno,
- (o) izpostavljenosti iz naslova naložb v odprte kolektivne naložbene podjeme.

Vir: Sklep o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu za banke in hranilnice (Ur.l. RS, št. 135/2006).

Za vsako izmed izpostavljenosti so predpisane določene uteži tveganja²³. Nov baselski sporazum predvideva več uteži tveganja, uvaja tudi utež 150%, ki jo bodo banke uporabljale za najbolj tvegane kategorije izpostavljenosti. V Sloveniji uteži natančno predpisuje Sklep o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu za banke in hranilnice (2006). Največji delež izpostavljenosti bodo banke nosile na naslednjih kategorijah izpostavljenosti:

➤ **Terjatve do bank**

Prva možnost za določitev uteži tveganja do banke je rating države, kjer ima banka sedež. Po tem postopku bi se vse terjatve do banke tehtale z utežjo, ki je eno kategorijo slabša od ratinga države. Druga možnost je, da se za določitev uteži terjatev do bank uporablja zunanja bonitetna ocena, če banka z njo razpolaga. Nobene banke brez ratinga ni mogoče tehtati z utežjo, ki bi bila nižja od uteži, ki izhaja iz ratinga države (Sušnik, 2006, str. 3).

➤ **Terjatve do podjetij**

Banka ima možnost izbrati med uporabo bonitetnih ocen, imenovane ECAI²⁴; v tem primeru bo uporabila utež tveganja, ki izhaja iz bonitetne ocene. Če se banka odloči, da ne uporablja bonitetnih ocen, mora za vse izpostavljenosti do podjetij uporabiti stopnjo 100%.

➤ **Terjatve, zavarovane s nepremičninami**

Terjatve, zavarovane s poslovnimi nepremičninami, se lahko tehtajo z utežjo tveganja 50%, terjatve, zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami, pa s stopnjo 35% (BS

²³ Vsaka država predpiše svoje uteži tveganja, vendar se mora okvirno držati pravil, ki so zapisane v novem kapitalskem sporazumu.

²⁴ Ustreznost zunanje bonitetne institucije ECAI se predpisuje s strani nadzornega organa.

postavlja visoke kriterije, da se te stopnje lahko dejansko uporabijo, posledično jih zaenkrat v večini ne izpolnjujejo).

➤ **Terjatve bančništva na drobno**

Terjatve, ki izpolnjujejo kriterije določitve v skupino bančništva na drobno, se bodo tehtale z utežjo tveganja 75%.

V primerjavi s starim kapitalskim sporazumom je v novem oblikovanih veliko več kategorij izpostavljenosti. Banke bodo lahko uporabljale nižje uteži tveganja, če bodo izpolnjevale vse zahteve za uvrstitev v nižjo kategorijo izpostavljenosti. Te zahteve so obširne in banke bodo primorane pripraviti veliko dokumentacije, ki jim bo omogočala uporabo nižjih uteži tveganja.

5.3.2 Pristop na podlagi internih bonitetnih sistemov

Drug način za izračun kapitalske zahteve za kreditno tveganje predstavlja IRB pristop, ki temelji na lastnih bonitetnih ocenah, ki jih bančne institucije izdelajo samostojno. Banke bodo v okviru tega sporazuma same ocenile izpostavljenost tveganju, saj bodo ravno izračunane bonitetne ocene pokazale pravo stopnjo kreditnega tveganja. Prvotno je bil namenjen bolj sofisticiranim, mednarodno aktivnim bankam, vendar pa bo ravno predviden prihranek kapitala dovolj velik motiv, da bo vse več bank težilo k uvedbi tega, v primerjavi s standardiziranim pristopom, bolj ugodnega pristopa.

Standardizirani pristop ne more meriti vseh tveganj, ki jim je banka izpostavljena, z implementacijo IRB pristopa pa naj bi bila tudi ta pomanjkljivost odpravljena. Osnovni cilj IRB pristopa je z modernimi metodami oceniti dejansko stopnjo tveganj, ki so jim banke izpostavljene.

V okviru priprav na IRB pristop bo zlasti pomemben drugi steber, saj bo tukaj še posebej pomembno sodelovanje nadzornih institucij, ki bodo ugotovljale ustreznost pripravljene metode za ugotavljanje kreditnega tveganja. Za uporabo IRB pristopa mora banka pridobiti soglasje nadzorne institucije. Nadzorni organ bo pred priznanjem ustreznosti ocenil primernost razvite metode in jo na podlagi preučevanja ovrgel ali potrdil.

Banke morajo razviti svoj sistem ocenjevanja potrebnega kapitala, ki bo dovolj dober, da bo izpolnjeval vse predpise, ki jih določa nadzorni organ. Osnovni IRB pristop temelji na mnogo vhodnih podatkih, od katerih bodo najpomembnejši element predstavljali (Janevska, Rotovnik, 2002, str. 6):

- PD – verjetnost neplačila. Gre za oceno verjetnosti, da dolžnik ne bo sposoben poravnati svojih obveznosti do banke. Banka bo to verjetnost enkrat letno izračunavala

na podlagi kvalitativnih (lastništvo, management) in kvantitativnih (računovodski izkazi) informacij.

- LGD – verjetna izguba v primeru neplačila. Za vsak interno razvit rating banka določi pričakovano izgubo, izraženo v odstotkih izpostavljenosti.
- EAD – izpostavljenost ob neplačilu. Gre za povezavo med velikostjo izgube od zneska izpostavljenosti banke v trenutku neplačila.

V osnovni obliki IRB pristopa bo banka morala z uporabo pravil, ki jih določa nadzorna institucija, oceniti zgoraj naštete elemente. Pri naprednejši obliki IRB pristopa, ki bo dolgoročno nujna za vse banke, pa bodo banke morale na podlagi trdnih dokazov in analize same oceniti PD, LGD in EAD. To pomeni, da bodo morale zagotoviti neodvisnost od zunanjih sodelavcev in zagotoviti popolnoma lasten sistem, ki ga bo moč preverjati tako v banki kot s strani nadzorne institucije.

5.4 Uvajanje kapitalskega sporazuma v slovenskem bančnem okolju

V Sloveniji je bil rok za popolno implementacijo novega kapitalskega sporazuma leto 2006, z možnostjo odložitve na leto 2007. Kljub temu da je IRB pristop ugodnejši za banke, so se slovenske banke odločile za uvedbo standardiziranega pristopa. Glavni razlog za to je vsesplošna zahtevnost²⁵ implementacije IRB pristopa, saj je standardizirani pristop veliko bolj enostaven in razumljiv. Tudi kapitalsko zahtevo pri IRB pristopu za kreditno tveganje je težko oceniti, predvideva se sicer, da bi ta bila nižja, vendar je natančno oceno težko napovedati.

Banka Slovenije je izdala posebne zahteve za implementacijo standardiziranega pristopa, saj uporablja veliko omejitev za priznavanje nižjih stopenj tveganja, zato veliko bank ne bo moglo uporabljati nekaterih ugodnosti pri merjenju, ki jih prinaša standardizirani pristop.

Eden izmed problemov predstavlja tehtanje terjatev zavarovanih z nepremičninami, ki jih banke po Baslu II lahko tehtajo po stopnji 35 in 50%. Banka Slovenije predpisuje vrsto omejitev v zvezi s tem, tako da veliko bank ne razpolaga z ustrežno dokumentacijo (cenitev nepremičnine), da bi lahko uporabile te nižje uteži tveganja. Banke vseskozi iščejo načine, da bi uporabljale čim nižje uteži tveganj, vendar jim to onemogočajo strogi predpisi Banke Slovenije. Sprva lahko pričakujemo, da bodo banke vse terjatve tehtale po višjih stopnjah tveganja in bodo šele kasneje poskušale zagotoviti dokumentacijo, ki jim bo zagotavljajo nižje stopnje tveganja. Iz tega predvidevam, da bodo banke postopoma po implementaciji standardiziranega pristopa, večale kapitalsko ustreznost, povečanje bo izhajalo iz vse večje uporabe nižjih uteži tveganja.

²⁵ Interni ratingi v naših bankah še niso razviti do mere, da bi jih lahko uporabljali za izračun kapitalske zahteve.

Uvedba IRB pristopa bo velik zalogaj za slovenske banke, vendar bo v prihodnosti njegova uporaba nujna. Velik motiv za razvoj pristopa bi moralo biti pričakovanje, da bo ob uporabi IRB pristopa kapitalska zahteva nižja. Zaenkrat se leto 2010 omenja kot tisto, ko bi naj banke začele uporabljati ta napreden pristop. V zadnjih letih je bilo z namenom boljšega upravljanja s kreditnim tveganjem veliko narejenega na področju razvoja internih bonitetnih sistemov. Naslednji korak bo morala biti nadgradnja sistema, da bo le-ta izračunaval verjetnosti neplačil, ki je osnova za uporabo tega pristopa.

Slovenske banke bodo morale kar najhitreje slediti mednarodnim standardom, saj bomo le na takšen način dosegli primerljivost z ostalimi tujimi bankami. Največjo vlogo pri tem bo imela Banka Slovenije, ki bo s predpisi in priporočili določala hitrost in smer prilagajanja naših bank svetovnemu bančnemu sektorju.

5.5 Kritika novega kapitalskega sporazuma

Bančniki so si enotni, da je treba nenehno izpopolnjevati metode za izračun kapitala in kreditnega tveganja, vendar pri tem opozarjajo, da je spremembe najbolje uvajati počasi in preverjeno. V preteklosti se je že večkrat pokazalo, da ni smiselno hiteti z novostmi, ampak je treba vse ideje preveriti in analizirati njihov vpliv na vse bančne skupine. Verjetno ne bomo nikoli dobili popolnega sporazuma, s katerim se bodo vsi udeleženci strinjali, toda kljub temu je potrebno upoštevati vsako mnenje, saj se lahko le na takšen način prebijemo do boljših rešitev.

Na prvi pogled je nov kapitalski sporazum zelo privlačen, vendar že hiter pregled ugotavlja, da najbolj ustreza večjim mednarodno aktivnim bankam²⁶. S strani močnih bank in lobističnih skupin se nenehno pojavljajo zahtevki po spremembi nekaterih določil, ki bi ustrezala njihovi dejavnosti. Nasprotno pa majhne banke vseskozi opozarjajo, da je nov predlog za njih škodljiv in da preferenčno obravnava velike banke. Večje banke bodo lahko zaradi nižjih regulatornih kapitalskih zahtev naprednejših pristopov bančne storitve ponujale po bistveno nižjih cenah in tako dosegale višjo donosnost kapitala kot manjše banke, ki ne bodo izpolnjevale minimalnih pogojev za uvedbo naprednejših pristopov izračuna kapitalske ustreznosti. Neidentičen položaj velikih in majhnih bank lahko povzroči izrinjanje majhnih bank iz tistih bančnih področij, ki bodo bistveno različno obravnavana v različnih pristopih (Stevčevska, 2002, str. 29).

Velike pomisleke sproža uporaba zunanjih bonitetnih ocen, saj to pomeni, da so banke v veliki meri odvisne od agencij, ki določajo bonitetne ocene in s tem povezano kreditno tveganje. Takšen način določanja bonitete je diskriminatoren do manjših podjetij, ki, kljub

²⁶ V ZDA bo določila Basla II uporabljala le peščica največjih bank, ostale banke bodo še naprej uporabljale določila starega kapitalskega sporazuma.

temu da so morda varnejše od ocenjevanih podjetij, v izračunu kapitala predstavljajo večje tveganje v primerjavi z velikimi podjetji. Skrbniki velikih podjetij so ponavadi velike banke, te bodo lahko za njihove terjatve uporabljale praviloma nižjo stopnjo tveganja.

V luči IRB pristopa se največji pomisleki pojavljajo pri vprašanju primerljivosti med internimi rating sistemi v različnih bankah. Specifični elementi internih sistemov za razvrščanje in njihovo delovanje se med bankami v precejšnji meri razlikujejo. Razlog za to leži v različni kreditni kulturi v posameznih bankah in izkušnjah iz preteklosti, ki se odražajo v kreditnih politikah bank. Interni rating sistemi v bankah se raztezajo med statistično zasnovanimi sistemi in sistemi, ki temeljijo na presoji. Interni sistemi vsebujejo različno kombinacijo kvantitativnih in kvalitativnih faktorjev tveganja, tehtanih z različnimi utežmi glede na njihovo pripisano pomembnost (Sušnik, 2002, str. 8).

V diskusijah o novi kapitalski ureditvi se velikokrat pojavlja vprašanje, ali bodo nove zahteve pomenile višjo raven kapitala v bankah. Želja regulatorjev je sicer, da se raven kapitala v bančnem sistemu ne bi zmanjšala pod obstoječo. Nivo regulatornega kapitala naj bi bil po zaslugi tako izboljšane konceptualne metodologije kot tudi bolj fleksibilnih dodatkov bliže dejanskemu ekonomskemu tveganju, s katerim se srečujejo banke. Končni rezultat naj bi bila tako predvsem prerazporeditev kapitala v posameznih bankah in med bankami glede na tveganost njihovega poslovanja. Za nekatere banke bo to pomenilo več potrebnega kapitala, kot ga imajo pri sedanjih ureditvi, drugim (predvsem tistim, ki učinkovito obvladujejo svoja tveganja) bo nova ureditev pomenila možnost za znižanje višine regulatornega kapitala (Sušnik, 2002, str.16).

Pomanjkljivosti novega kapitalskega sporazuma se omenjajo tudi pri drugem in tretjem stebru. V okviru drugega stebra se omenja možnost prenizke usposobljenosti nadzornikov, ki bodo za nadzor uporabljali preveč konzervativne metode in s tem zavirali razvoj bank, ki želijo s sodobnimi pristopi nadgraditi svoj sistem. Po tretjem stebru lahko zahteve povečanega razkritja rezultatov lahko vodijo v slabšanje konkurenčnega položaja bank na finančnih trgih, še zlasti na manjših trgih. Slabšanje položaja izvira iz dejstva, da bi morale banke razkriti tudi nekatere sisteme, ki prej niso veljali kot javni. Na ta način bi konkurenca brezplačno pridobila nove ideje za nadgradnjo ali postavitve njihovega lastnega sistema.

6 Sklep

V banki obstaja več tveganj, na katere mora biti banka pozorna in jih karseda spremljati in omejevati. Primerno obvladovanje teh tveganj je temelj za dolgoročno uspešnost banke. Mnogi strokovnjaki so si enotni, da bo ravno ustrezno obvladovanje tveganj pripomoglo k uspešnosti in konkurenčnosti banke. Za pokrivanje tveganja banka potrebuje kapital, saj se izgube, ki izhajajo iz tveganj, pokrivajo ravno iz kapitala. Zato je za varnost bančnega poslovanja potrebno, da banka vedno razpolaga z ustrežno višino kapitala, ki je prilagojen

tveganju, ki ga banka prevzema. Če se banka pri svojem poslovanju preveč izpostavlja tveganju, lahko propade, s tem pa ponavadi ogrozi stabilnost celotnega finančnega sistema.

Kreditno tveganje je najpomembnejše tveganje, ki ga prevzemajo banke, zato je nujno, da ga ustrezno obvladujejo in s tem manjšajo svojo izpostavljenost kreditnemu tveganju. V banki obstaja več metod za zmanjševanje kreditnega tveganja, njihov obseg se pa vseskozi povečuje. V zadnjem desetletju so številne banke razvile nove pristope in modele merjenja kreditnih tveganj, ki slonijo na računalniško podprtih informacijskih sistemih.

Zakonodaja predpisuje natančne minimalne zahteve za upravljanje tveganja, ki se jih morajo banke držati in jih spoštovati. Izpolnjevanje teh standardov in zakonov se s strani nadzornega organa tudi redno preverja.

Ustrezna politika kreditnih tveganj nam predstavlja okvir za kreditno poslovanje v banki. Politika mora vsebovati vse postopke in pravila, ki jih banka uporablja z namenom obvladovanja kreditne politike. Ta politika mora določati postopke za ocenjevanje kreditne sposobnosti komitentov in potek odobravanja kreditnih poslov. V preteklosti se je analiziralo predvsem individualnega komitenta banke, dandanes pa banke obvladujejo tveganje tudi na nivoju celotnega portfelja. V povezavi z ugotavljanjem in merjenjem kreditnih tveganj banke razvijajo sofisticirane modele in se v veliki meri osredotočajo na kreditni portfelj kot celoto, vedno manj pozornosti pa posvečajo individualni obravnavi komitenta. Takšen trend še spodbuja razvoj novih načinov upravljanja kreditnega portfelja. Z njihovo pomočjo lahko namreč banka oblikuje kreditni portfelj po lastni meri, torej glede na lastne preference z vidika tveganj in donosa. Tudi v proučevani poslovni banki se vedno bolj osredotočajo na obravnavo celotnega kreditnega portfelja, na podlagi katerega določajo ustrezno kreditno politiko.

Na povečano pomembnost upravljanja s tveganji priča tudi ustanovitev baselskega komiteja, katerega glavni namen je razvoj novih metod in predpisov, ki bi raven izračunanega tveganja prikazali v realni sliki. Banke so večinoma s pozdravi sprejele novi kapitalski sporazum, vendar tudi ta je za nekatere sprejemljiv za druge spet ne. Ena izmed novosti je, da bo pri izračunu potrebnega minimalnega kapitala treba upoštevati tudi operativno tveganje, kar bo za veliko bank pomenilo dodatno aktivnost. V okviru kreditnega tveganja banke izbirajo med standardiziranim pristopom in pristopom na ravni internih bonitetnih sistemov. Slednji predstavlja naprednejšo obliko izračunavanja kapitala. Večina bank se je v prvi fazi odločila za uvedbo standardiziranega pristopa, saj še nimajo dovolj razvitih sistemov, ki bi jim omogočili uvedbo naprednega pristopa. Na dolgi rok se pričakuje, da bodo vse banke težile k uporabi sistema na osnovi internih ratingov, saj naj bi bil ta zaradi predvidoma manjše kapitalne zahteve ugodnejši.

LITERATURA

1. Aver Boštjan: Sodobne metode merjenja in analiziranja kreditnega tveganja komitentov in portfelja na primeru Banke Koper. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000. 55 str.
2. Barry A. Michael: Credit Management. West Sussex : John Wiley and Sons, 1997. 16 str.
3. Barle Janez, Anton Žunič: Prehodne matrike in vrednotenje internega bonitetnega sistema v banki. 8. strokovno posvetovanje o bančništvu. Portorož : Zveza ekonomistov Slovenije, 2000. str. 97-101
4. Beloglavec Sabina, Glogovšek Jože: Basel II, velikost in tržna usmerjenost banke. 8. strokovno posvetovanje o bančništvu. Portorož : Zveza ekonomistov Slovenije, 2002. 81 str.
5. Bessis Joel: Risk management in banking. Chicester : John Wiley & Sons, 1998. 82 str.
6. Borak Neven: Baselska načela preudarnega bančnega poslovanja. Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije, 2000. str. 10-52
7. Dolgan Irena: Podakreditiv in prenosni akreditiv z vidika izpostavljenosti banke. Specialistično delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2006. 16 str.
8. Dimovski Vlado, Gregorič Aleksandra: Temelji bančništva. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000. str. 73-84
9. Filipan Tina: Upravljanje kreditnega portfelja v poslovni banki. Magistrsko delo, Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 10 str.
10. Krumberger Matej: Nadzor bančnega poslovanja in obvladovanje tveganj v slovenskem bančništvu. Analiza bančnih tveganj, strokovno posvetovanje o bančništvu. Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije. 2000. 73 str.
11. Micković Slaven: O boniteti podjetij. Analiza bančnih tveganj, strokovno posvetovanje o bančništvu. Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije, 2000. 83 str.
12. Peršuh Gorazd: Kreditni portfelj in njegova ocena po Baslu II. Specialistično delo. Maribor: Ekonomsko – Poslovna fakulteta, 2006. 34 str.
13. Rubin Saša: Standardizirani pristop k merjenju kreditnega tveganja. Ljubljana : Banka Slovenije, 2002. 8 str.
14. Saunders Anthony: Financial Institutions Management – A modern perspective. Third edition. New York : Irwin, 2000. 108 str.
15. Slak Leon: Obvladovanje tveganj v bančnem poslovanju po novem kapitalskem sporazumu Basel II. Magistrsko delo. Ljubljana : Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, 2005. str. 61-73
16. Stevčevska Lidija: Kritike uvajanja novega kapitalskega sporazuma za banke. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 29 str.
17. Sušnik Saša: Posledice uveljavitve novega kapitalskega sporazuma za Slovenske banke. Ljubljana: Banka Slovenije, 2001. 1 str.

18. Sušnik Saša: Prihodnost baselskih kapitalskih standardov. Ljubljana: Banka Slovenije, 2002. str. 8-16
19. Šubelj Tina: Vrste zavarovanj in njihova vloga pri obvladovanju kreditnih tveganj bank. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000. 7 str.
20. Tratnik Matjaž et al.: Stvarnopravna zavarovanja. Maribor : Studio Linea, 2001. 74 str.
21. Westlake Melvyn: Can Basel II be made to work? London : The banker, 2002. 63 str.

VIRI

1. Interna gradiva poslovne banke X, 2007, 2006.
2. Janevska Lidija, Rotovnik Tomaž: Poročilo z udeležbe na seminarju. Ljubljana : Banka Slovenije, 2002. 1, 6, 19 str.
3. Poročilo o finančni stabilnosti 2007. Ljubljana : Banka Slovenije, nadzor bančnega poslovanja, 2007. str. 74-81
4. Priporočila za upravljanje s tveganji. Ljubljana : Banka Slovenije, 1999.
5. Proces ocenjevanja tveganj. Javni del. Ljubljana : Banka Slovenije, Nadzor bančnega poslovanja, februar 2007. 11, 24, 25 str.
6. Sklep o izračunu kapitala bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 135/2006).
7. Sklep o izračunu kapitalске zahteve za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu za banke in hranilnice (Uradni list RS, št. 135/2006).
8. Sklep o kreditnih zavarovanjih (Uradni list RS, št. 135/2006).
9. Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 28/2007).
10. Sklep o poročanju o kapitalu in kapitalskih zahtevah bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 135/2006).
11. Sklep o upravljanju s tveganji in izvajanju procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala za banke in hranilnice (Uradni list RS, št. 135/2006).
12. Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 135/2006).
13. Sušnik Saša: Predlagane spremembe mednarodnih stanadardov kapitala in kapitalске ustreznosti bank. Ljubljana : Banka Slovenije, 2006. str. 1-11 [URL: <http://www.bsi.si/library/includes/datoteka.asp?DatotekaId=541>]
14. The New Basel Capital Accord (2001a). [URL: <http://www.bis.org/publ/bcbsca03.pdf>]
15. Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 131/2006).